
**BULLETIN
SLOVENSKEJ
ASOCIÁCIE
KNIŽNÍC**

ROČNÍK 12

ČÍSLO 1

BRATISLAVA 2004

OBSAH

<i>D. Gondová:</i> Slovenská asociácia knižníc a rok 2004	3
---	---

ČLÁNKY

<i>M. Kadnárová:</i> Odznelo na valnom zhromaždení SAK	7
<i>J. Mudriková:</i> Kysucká knižnica v Čadci v roku 2003	11
<i>L. Bokníková:</i> Práca so zrakovo postihnutými používateľmi v bratislavskej Mestskej knižnici	17

INFORMÁCIE

<i>J. Kurák:</i> SAK informuje	26
Z valného zhromaždenia SAK v Martine	26
Zo sadania správnej rady SAK	27
<i>M. Kadnárová:</i> Slovenská asociácia knižníc vyhlasuje 5. ročník celoslovenského podujatia Týždeň slovenských knižníc	29
<i>(dr):</i> Valné zhromaždenie SAK rozhodlo o zrušení členstva viacerých knižníc	30
<i>L. Paulínyová:</i> Medzinárodný deň školských knižníc 2003	31
<i>-jk-:</i> Literárna Senica Ladislava Novomeského 2004	33
<i>L. Čelková:</i> Ešte raz o Bibliotéke 2003	34
<i>-mm-:</i> Viete, že...	35

DOČÍTALI SME SA...

Vláda schválila Stratégiu informatizácie Slovenska	36
<i>J. Stadtruckerová:</i> Informačná spoločnosť – globálna výzva v novom miléniu	38
<i>T. Ulej:</i> Fenomén E-book – Oplatí sa čítať knihy na monitore?	41

PREČÍTALI SME ZA VÁS

<i>K. M. Suchorukov</i> : Americké asociácie knihovníkov	45
<i>T. V. Jeremenková</i> : Univerzitné knižnice USA a propagácia informačnej gramotnosti	52
<i>M. Kuczkowski</i> : Klient v knižnici – náročná výzva	55

Jubilanti

<i>A. Lovásová</i> : Jubilatka PhDr. Marta Ehnová	59
---	----

Prvé dni a týždne roku 2004 ukazujú, že tento rok bude plný rôznych udalostí. Bude to rok viacnásobných volieb, z ktorých najviac v popredí záujmu občanov sú asi voľby prezidenta, zrejme bude i referendum o skrátení volebného obdobia súčasnej vlády, či predčasné voľby!?

Prvého mája 2004 sa staneme členmi Európskej únie. Čo nám to prinesie? Viac slobody v pohybe, väčšiu príležitosť na uplatnenie v zahraničí, novú legislatívu, nové finančné možnosti?

Nepochybujeme, že v tej novej Európe chceme obstáť, získať „európske“ finančné prostriedky, zlepšiť naše vybavenie, zvýšiť kvalitu a škálu knižničných služieb, mať v každej knižnici internet, elektronické katalógy, databázy, skrátka všetko, čo je v 21. storočí bežné vo vyspelejšej spoločnosti. Sme na to pripravení, vieme, ako na to? Slovenská asociácia knižníc chce členskými knižnicami pomôcť a orientovať činnosť asociácie tak, aby plánované podujatia reflektovali nové možnosti v rámci EÚ, ale aj požiadavky a potreby členských knižníc. Súčasne však musíme myslieť aj na propagáciu našej práce, musíme sa zviditeľňovať a musíme si uvedomiť, že oveľa viac dosiahneme, keď budeme intenzívnejšie spolupracovať, napríklad pri príprave projektov, grantov.

V snahe lepšie profilovať plán činnosti na tento rok, sme si dovolili koncom roku 2003 položiť vám zopár otázok. Chceli sme poznať detailnejšie vaše názory jednak na naplánované ťažiskové podujatia asociácie, na Bulletin SAK, ale aj na 3. knihovnícky kongres, program elektronizácie. Priznávame, že sme boli i zvedaví, či si v predvianočnom zhone, v množstve služobných i súkromných povinností a starostí nájdete chvíľu času pre asociáciu a odpoviete. Nízky počet odpovedí by sme považovali za vážne varovanie, že niekde je chyba a činnosť asociácie je o „ničom“.

Prvým prekvapením je **vysoký počet vašich odpovedí**. Z oslovených 75 knižníc odpovedalo **50 knižníc**, t. j. **66,6 %**! Druhým prekvapením je mimoriadne **pozitívne hodnotenie** významu pravidelných i plánovaných **podujatí**. Tretím prekvapením je skutočnosť, že ste objektívne a kriticky zhodnotili publikačné aktivity svojej knižnice v Bulletine SAK. Potešiteľné je množstvo návrhov na ústredné motto Týždňa slovenských knižníc, doplňujúcich seminárov, návrhov na rozšírenie tematického zamerania 3. slovenského knihovníckeho kongresu atď.

Prvá otázka bola venovaná **Týždňu slovenských knižníc (TSK)**. V tomto roku to bude už 5. ročník TSK. Podujatie dávno prerástlo rámec Slovenskej asociácie knižníc. Každoročne sa ho zúčastňuje množstvo knižníc, uskutočňujú sa stovky rôznorodých akcií. Týždeň slovenských knižníc získal 225 bodov z možných 250 bodov, čo predstavuje takmer 90 %. Potešujúca je i skutočnosť, že do podujatí v rámci TSK sa plánuje zapojiť až 94 % knižníc. Správna rada nemala ľahkú úlohu pri výbere jeho ústredného

motta, keďže sme vyberali z 34 návrhov členských knižníc. Rozhodli sme, že **5. ročník Týždňa slovenských knižníc** bude od **22. marca do 28. marca 2004** a ústredným mottom bude **Knižnica – okno do sveta**.

Ďalšou významnou akciou Slovenskej asociácie knižníc, ktorou sa prezentujeme pred odbornou i laickou verejnosťou, je účasť na medzinárodnom knižnom veľtrhu **Bibliotéka**. Význam Bibliotéky bol ohodnotený 174 bodmi, t. j. 70 %. Objavili sa viaceré kritické ohlasy o poklese odbornej úrovne podujatia; viaceré, najmä mimobratisklavské, knižnice zvažujú návštevu veľtrhu v súvislosti s nákladmi na cestovné. Najmenší význam tomuto podujatiu pripisujú verejné knižnice – 65 %, ale na druhej strane tieto knižnice posielajú do stánku najviac materiálov. Správna rada bude tento rok venovať väčšiu pozornosť príprave sprievodných podujatí, ktoré by mali prilákať pozornosť odbornej i laickej verejnosti. Skúsenosti z viacročnej účasti SAK na Bibliotéke potvrdzujú správnosť rozhodnutia zúčastňovať sa na veľtrhu, o vystavené dokumenty a o knižnice je záujem, tradične najväčším „hitom“ sú adresáre. Knižný veľtrh Bibliotéka bude v Bratislave v dňoch 20. – 24. októbra 2004.

Účasť slovenských knižníc na medzinárodnej konferencii **INFORUM** o profesionálnych informačných zdrojoch patrí taktiež medzi tradičné podujatia, ktoré asociácia podporuje. Význam konferencie INFORUM bol ohodnotený 184 bodmi, t. j. 74 %. INFORUM dostalo najmenšiu podporu zo strany verejných knižníc (68 %), ktoré súčasne majú aj najmenší záujem o účasť (36 %). Najväčší záujem o toto podujatie deklarujú vedecké knižnice (100 %). 10. jubilejný ročník konferencie INFORUM sa v tomto roku uskutoční v termíne 25. – 27. mája 2004 v Novej aule Vysokej školy ekonomickej v Prahe. O podmienkach účasti slovenských knihovníkov sme už začali rokovať.

Členské knižnice vyjadrili svoj názor aj na semináre, ktoré boli uvedené v rámcovom návrhu plánu práce na rok 2004, a takto nám ho pomohli vyprofilovať. Najväčší záujem je o semináre zamerané na tvorbu projektov a ich predkladanie do štrukturálnych fondov EÚ, na grantový systém Ministerstva kultúry SR na podporu akvizičnej činnosti knižníc a na seminár o zmenách v legislatíve. Predpokladáme, že v spolupráci so Slovenskou národnou knižnicou sa nám podarí už v 1. štvrtroku pripraviť jeden, prípadne dva semináre orientované na tieto témy.

Sekcia akademických knižníc už tradične niekoľko rokov organizuje v spolupráci s Univerzitnou knižnicou Žilinskej univerzity v máji seminár akademických knižníc. Na seminár sú pozývané všetky akademické knižnice bez ohľadu na členstvo v Slovenskej asociácii knižníc. V tejto tradícii chceme naďalej pokračovať.

V 2. polroku v Košiciach pripravíme seminár zameraný na nové spôsoby komunikácie s používateľmi knižničných a informačných služieb.

O všetkých plánovaných podujatiach budú členské knižnice informované a pozývané najmä prostredníctvom webovej stránky Slovenskej asociácie knižníc a elektronickou poštou. Webová stránka dáva i možnosť posielat' nám vaše názory, podnety, postrehy a nápady. Nepochybujeme, že adresu webovej stránky Slovenskej asociácie knižníc

všetci poznáte – www.sakba.sk. Prostredníctvom webu chce Slovenská asociácia knižníc informovať jednak svoje členské, ale aj nečlenské knižnice a iných záujemcov o svojich zámeroch a aktivitách. I toto je forma propagácie a zviditeľňovania sa.

Slovenská asociácia knižníc sa prezentuje aj Bulletinom SAK, ktorý nepretržite a pravidelne štvrťročne vydávame už jedenásť rokov. Sme radi, že bulletin bol v prieskume pozitívne hodnotený. Oceňujeme, že si viaceré knižnice uvedomili svoju publikačnú aktivitu (či skôr neaktivitu) a objektívne si dali zväčša jeden bod, čo bolo najnižšie ohodnotenie. Dúfame, že neostane len pri sľuboch o vypracovaní a posielaní príspevkov... V rámci hodnotenia bulletinu sme dostali i návrhy na zmenu periodicity na polročnú, čo sme zamietli, keďže táto lehota sa nám zdala príliš dlhá a bulletin by tak mohol stratiť na aktuálnosti. Zaoberali sme sa i návrhmi na zrušenie bulletinu a vytvorení spoločnej rubriky pre Slovenskú asociáciu knižníc a Spolok slovenských knihovníkov v časopise Knižnica. Tento návrh sme predbežne zamietli. Časopis Knižnica má iné zameranie, je to odborný časopis. Náš bulletin má predovšetkým informovať o činnosti asociácie, o živote a problémoch v členských knižniciach, prinášať informácie o podobných združeníach a pod.

Ťažisko finančných prostriedkov asociácie tvoria členské príspevky knižníc. Každoročne sa správna rada snaží získať iné doplnkové zdroje, vypracúva rôzne granty, projekty. Aj teraz sa zameriame najmä na získanie finančných prostriedkov na členský poplatok v EBLIDA (European Bureau of Library, Information and Documentation Associations) a na zaplatenie poplatku za stánok na Bibliotéke. Veríme a dúfame, že sa nám v tomto roku podarí osloviť viacerých darcov, ktorí nám venujú 2 % (nie 1 % ako doteraz!) dane z príjmov. Prvýkrát majú možnosť venovať 2 % zo svojich daní i právnické subjekty. Obraciam sa na vás s veľkou prosbou, aby ste využili túto možnosť a podporili Slovenskú asociáciu knižníc darovaním časti svojich daní. Prosíme vás, oslovte a požiadajte aj potenciálnych darcov, právnické subjekty, s ktorými spolupracujete, aby nám pomohli. Právnické osoby môžu svoje dve percentá rozdeliť medzi troch prijímateľov. V prílohe bulletinu je tlačivo s potrebnými údajmi o asociácii, ktorým je možné poukázať darované percentá z dane. (Tlačivo, poučenie a zákon č. 595/2003 Z. z. v úplnom znení sú aj na webovej stránke SAK, odkiaľ si ich možno stiahnuť.)

V našom prieskume sme boli zvedaví, aký máte názor na pripravovaný 3. slovenský knihovnícky kongres. Väčšina z vás sa domnieva, že kongres by sa mal uskutočniť, a navrhli ste aj širokú škálu doplnujúcich tém. O usporiadaní kongresu sme diskutovali so Spolkom slovenských knihovníkov, ktorý by mal byť hlavným organizátorom, a Slovenskou národnou knižnicou, ktorá by mala kongres zastrešiť po odbornej stránke. Viac-menej sme sa dohodli, že azda by bolo rozumnejšie kongres presunúť na rok 2005. V tomto roku stojí Slovenská národná knižnica, resp. slovenské knihovníctvo vôbec, pred náročnou úlohou. Treba úspešne rozbehnúť program elektronizácie a implementovať spoločný knižnično-informačný systém. Na to bude potrebných veľa síl. Slovenská asociácia knižníc považuje projekt za veľmi dôležitý a chce sa vhodnou formou podieľať a pomôcť Slovenskej národnej knižnici pri jeho realizácii. Napr. aprílové valné zhromaždenie asociácie plánujeme, na základe dohovoru s vedením Slovenskej národnej kniž-

nice, spojiť s prezentáciou vybraného spoločného knižnično-informačného systému v snahe zvýšiť informovanosť knižníc. V prospech presunu kongresu hovorí aj skutočnosť, že v roku 2005 budeme už rok v Európskej únii, budeme mať prvé „európske“ skúsenosti, azda i výsledky z podaných a realizovaných štrukturálnych fondov, takže všetko budeme môcť využiť, zhodnotiť, a tak sa na kongres dobre pripraviť.

Stručne sme spomenuli najdôležitejšie aspekty činnosti Slovenskej asociácie knižníc v roku 2004. Veríme, že sa nám spoločne podarí väčšinu naplánovaných zámerov splniť. Cieľom Slovenskej asociácie knižníc je najmä podpora rozvoja a odbornej spolupráce knižníc, ktorý nemožno zrealizovať bez účasti a poznania názorov knižníc.

Ďakujeme všetkým, ktorí reagovali na naše otázky a poslali nám svoje odpovede.

PhDr. Daniela Gondová, predsedníčka SAK

Odznelo na valnom zhromaždení SAK

(Martin 26. novembra 2003)

Vážené kolegyně, vážení kolegovia, milí hostia,

vzhľadom na existujúcu prax podrobne hodnotiť podujatia i ostatné aktivity asociácie na stránkach Bulletinu Slovenskej asociácie knižníc, rozhodla som sa využiť tento priestor skôr na to, aby som sa zamyslela nad pozitívami a negatívami uplynulého trojročného volebného obdobia.

Za podstatné a zásadné pozitívum považujem skutočnosť, že sa nám podarilo udržať a rozvíjať činnosť SAK-u a zabezpečiť realizáciu takmer všetkých plánovaných podujatí. Preberali sme štafetu po kolegoch, ktorí museli „bojovať“ za prijatie Knižničného zákona, prijatie strategických materiálov určujúcich ďalší vývoj a smerovanie národného knižničného systému a za dosiahnutie demokratickejších a štandardnejších podmienok fungovania spoločnosti, no podmienky fungovania asociácie neboli jednoduchšie ani optimálnejšie. Postupná realizácia dlho odkladaných reforiem v oblasti verejnej správy, školstva, zdravotníctva nastolila problémy, ktoré boli možno menej viditeľné, ale rovnako dôležité, a ktoré priamo či nepriamo ovplyvňovali podmienky pôsobenia knižníc.

Nedá mi neporovnať podmienky pôsobenia asociácie so zahraničím, kde vo veľkej väčšine ide o profesionalizované organizácie, ktorých činnosť zabezpečujú platení funkcionári (napr. Dánsko, Veľká Británia, Fínsko). Určite je to dané historickým vývojom týchto inštitúcií aj priaznivými spoločensko-ekonomickými podmienkami krajín. Zahraničným spolkom knihovníkov a knižničným asociáciám to umožňuje pôsobiť cielenejšie a komplexnejšie na úrovniach riadiacich štruktúr tvoriacich legislatívny rámec jednotlivých knižničných systémov. Umožňuje im to zabezpečovať primeraný lobing na úrovni národných parlamentov či nižších územnosprávnych štruktúr. Vďaka tomu sa im darí presadzovať primerané ekonomické podmienky v oblastiach dotýkajúcich sa pôsobenia knižníc, čo sa následne odráža v rozhodujúcich politických dokumentoch a prijímanej legislatíve. O toto všetko sa snaží aj SAK i napriek tomu, že asociácii profesionalizácia v blízkej a asi ani ďalekej budúcnosti nehrozí. Svoju činnosť realizuje prostredníctvom volených zástupcov z radov členských knižníc, ktorí svoje funkcie a činnosť vykonávajú dobrovoľne, bezplatne a v rámci voľného času. Tieto aspekty osobnej angažovanosti funkcionárov asociácie vystupujú do popredia najdôraznejšie práve v období volieb nových orgánov. Presvedčili sme sa o tom i pri zostavovaní súčasnej kandidátky, ktorej výsledná podoba sa rodila s veľkou námahou. Odráža to nielen stúpajúci nezáujem o

angažovanie sa vo veciach verejných a spoločných, ale i nedôveru k výsledkom takéhoto snaženia a stále sa zvyšujúce požiadavky na kvalifikáciu volených zástupcov v dôsledku očakávaných zmien po integrácii SR do EÚ.

Za pozitívum pokladám i dosiahnuté finančné podmienky fungovania asociácie. Okrem pravidelného zdroja príjmov, ktorý predstavujú členské poplatky, sa SAK aktívne usilovala i o získanie ďalších zdrojov financií. Okrem grantového programu rezortu kultúry Pro Slovakia sme sa snažili získavať prostriedky aj z účelových transferov ministerstva kultúry či zahraničných grantových programov (v roku 2001 sme čerpali prostriedky z grantu EBLIDA a v tomto roku sa nám podarilo získať finančné prostriedky z grantového programu americkej ambasády). Zapojením sa do multilicenčného programu firmy Microsoft sa nám (a nielen pre členské knižnice) podarilo zabezpečiť podmienky umožňujúce využívať celoplošné zľavy pri nákupe softvéru v rámci programu SELECT 5.

Legislatíva upravujúca podmienky pôsobenia neziskových organizácií sťažila vnútorný život asociácie, najmä jej hospodárenie, a viedla k rozhodnutiu prijať profesionálnu účtovníčku. Podľa najnovších informácií budú jej služby potrebné i v budúcnosti v prípade, že sa asociácia bude uchádzať o grantové prostriedky zo štátnych zdrojov, takže bude musieť viesť podvojnú účtovníčku. Pozitívnym javom bolo i prijatie zákona č. 561/2001 o daniach z príjmu, ktorý upravuje spôsob použitia 1 % podielu zo zaplatenej dane na verejnoprospešné účely. SAK využila túto príležitosť a zaregistrovala sa do registra prijimatelov a počas dvoch rokov sa podarilo získať takmer 20 000,- Sk. Vzhľadom na počet registrovaných knižníc v SR to naozaj nie je veľa, ale veľa to vypovedá o vzťahu knihovníckej komunity k vlastnej profesii. Zbytočne sa sťažujeme na nedostatok štedrých sponzorov, keď sami nedokážeme prejaviť aktívnu podporu činnosti asociácie. V roku 2004 bude príležitosť na zlepšenie dosiahnutých výsledkov, keďže má vstúpiť do platnosti novela zákona č. 147/2002 Z. z., rozširujúca okruh subjektov, ktoré môžu poukázať 1 % z dane, o právnické osoby. Vzhľadom na to, že i mnohé knižnice sa prostredníctvom založených nadácií snažia získať tieto príspevky, bude zaujímavé sledovať súboj vlastných individuálnych záujmov jednotlivých knižníc so zámermi asociácie, ktorá zastrešuje činnosť širšieho okruhu knižníc. Nové možnosti sa asociácii otvárajú po schválení nového grantového programu MK SR v rámci programu podpory knižnej kultúry. Na poslednom zasadnutí správnej rady sme tento materiál pripomienkovali a zvažovali možnosti asociácie uchádzať sa o tieto prostriedky v prospech členských knižníc.

Na pripomienkovaní dôležitých materiálov a legislatívnych úprav sa podieľali všetky organizačné zložky asociácie: obe sekcie a 5 odborných skupín, ktoré v nej počas uplynulého funkčného obdobia pôsobili.

Kľúčovým podujatím **sekcie verejných knižníc** bola organizácia celoslovenského podujatia Týždeň slovenských knižníc, ktorý sa koná posledný marcový týždeň. Ide o najrozšírenejšie celoslovenské podujatie, ktoré pomáha vytvárať tradíciu verejnej prezentácie činnosti a služieb slovenských knižníc a dobrej spolupráce so Spolkom slovenských knihovníkov, ktorý sa v tomto čase tiež spolupodieľa na organizácii podujatí

určených najmä pracovníkom knižníc. Rôznorodosť pripravených podujatí svedčí o nesmiernej invenčnosti pracovníkov knižníc. O dôležitosť podujatia svedčí i stúpajúci záujem médií a verejnosti. Počas uplynulých troch ročníkov sa na 3 529 podujatiach knižníc zúčastnilo takmer 123 000 používateľov všetkých vekových kategórií. Za tri roky sa do TSK zapojilo 489 knižníc všetkých typov: verejné, vedecké, akademické i špeciálne. Po počiatkových problémoch sa podarilo vytvoriť základné prvky, ktoré sa podieľajú na úspešnosti podujatia: aktuálne obsahové zameranie podujatia, vyjadrené ústredným mottom, jednotné výtvarné logo podujatia a celoslovenská mediálna podpora, ako aj propagácia podujatia na webovej stránke SAK. Fungovanie domovskej stránky SAK je možné najmä vďaka ústretovosti SNK, ktorá poskytla technickú a personálnu pomoc.

TSK si získal svoje miesto na stránkach printových i elektronických médií reprezentovaných celoslovenskými periodikami SME, Pravda, TREND, ako aj Slovenskou televíziou a Slovenským rozhlasom. K celospoločenskému úspechu jednoznačne prispieva i zvolená dramaturgia podujatia, ktorá obsahuje úvodné podujatie týždňa zvolené tak, aby zachytávalo najvýznamnejšie úspechy knižníc. Počas troch uplynulých ročníkov sme TSK otvárali za účasti najvyšších štátnych predstaviteľov, prezentujúc nové zaujímavé knižničné pracoviská s celoslovenskou pôsobnosťou, ako bol Multimediálny kabinet UK či Depozitná knižnica EÚ v CVTI SR, alebo celoslovenským seminárom na aktuálnu tému Informatizácia a internetizácia knižníc v SR, ktorý sa konal v zrekonštruovaných priestoroch konferenčnej sály SNK v Martine. Obohatením TSK bola účasť členských knižníc v projekte Verejný čítania firmy Coca Cola v roku 2002. Pre 30 zapojených verejných knižníc pripravila asociácia súťaž s finančnou odmenou pre knižnicu, ktorá podá najoriginálnejšiu a najobsažnejšiu správu o svojom podujatí prostredníctvom Bulletinu SAK a webovej stránky SAK. Spestrením bolo i vydanie propagačného materiálu *O činnosti verejných knižníc v roku 2001 v číslach*, ktorý sa stretol s veľmi pozitívnym ohlasom.

K úspechom sekcie verejných knižníc patrí i seminár o problematike vymáhania nevrátených dokumentov, ktorý sa konal v roku 2001 a 2002. Semináru predchádzal prieskum zameraný na zmapovanie spôsobov, akými sa rieši tento dlhoročný nepríjemný problém vo verejných knižniciach. Výsledkom seminára bolo odporúčanie na legislatívne správny a jednotný postup.

Pre podujatia sekcie akademických knižníc je príznačné, že sledujú najaktuálnejšie trendy vo vývoji knižníc: či už išlo o problematiku autorských práv a licencií elektronických informačných zdrojov, problematiku e-vzdelávania a ďalšieho vzdelávania knihovníkov, alebo o možnosti kooperatívneho postupu pri riešení spoločného projektu jednotnej informačnej brány akademických knižníc. Súčasťou týchto seminárov je vždy prítomnosť kompetentných odborníkov a riadiacich pracovníkov rezortu školstva.

Veľkú pozornosť venovala asociácia zahraničnej spolupráci, ktorá síce bola najviac limitovaná obmedzenými prostriedkami, čo sa nám však darilo prekonávať spoluprácou so zahraničnými organizáciami a zastupiteľstvami pôsobiacimi na území Slovenska a

vhodným výberom podujatí. Mimoriadne pozitívnym výsledkom je, že sa nám podarilo rozšíriť členstvo SAK v zahraničných organizáciách (okrem členstva v EBLIDA sa asociácia v tomto roku stala inštitucionálnym členom ALA, v činnosti ktorej sú mnohé inšpiratívne príklady presadzovania záujmov knižnic) a zabezpečiť účasť zástupcov členských knižníc na významných odborných podujatiach v zahraničí. Získané skúsenosti a poznatky boli publikované či už vo forme odborných článkov alebo prekladov a premietli sa i do rôznych materiálov pripomienkovaných asociáciou.

A k pozitívam je potrebné zaradiť už tradičnú účasť asociácie na medzinárodnom knižnom veľtrhu BIBLIOTÉKA, ktorá bola podporovaná i finančnými príspevkami z fondu Pro Slovakia. Túto formu propagácie knižníc odporúčame i naďalej rozvíjať, pretože je to jedinečná možnosť prezentácie tvorby knižníc širokej verejnosti.

Najväčším negatívom činnosti SAK-u bolo odloženie konania 3. slovenského knihovníckeho kongresu. Asociácia bola jedným z troch organizátorov podujatia. Napriek aktuálnosti zvolenej témy, ktorá mala umožniť posúdiť úroveň pripravenosti slovenských knižníc na začlenenie do európskeho knižničného priestoru, i napriek úspechom pri získavaní finančných prostriedkov na organizáciu kongresu, prisľúbenej záštite MK SR a prejavenej záujmu zahraničných hostí sme sa rozhodli kongres odložiť. Dôvodom bola snaha zabrániť prípadnému negatívne hodnoteniu zo strany najmä zahraničných hostí a pozývaných zástupcov územnej samosprávy, ku ktorému by mohlo prísť v dôsledku nedodržania zvyčajných štandardných postupov pri organizácii kongresu a nedostatkov vzniknutých pri vzájomnej spolupráci.

Nemôžeme byť spokojní ani so stavom verejných informačných služieb, ktorých koncepciu predložilo vo svojom materiáli Ministerstvo dopravy, pôšt a telekomunikácií SR: „Akčný plán stratégie informatizácie spoločnosti v SR“ sme pripomienkovali opäť na poslednú chvíľu v snahe dostať knižnice do okruhu poskytovateľov týchto služieb, pretože tam medzi školami a poštami absentovali.

Nepodarilo sa nám do koncepčných a realizačných materiálov presadiť internetizáciu v tej miere, ktorá je charakteristická pre iné krajiny EÚ (medziiným o tom priniesla informáciu i štúdia NAPLE, ktorej podrobný preklad bol publikovaný i v Bulletin SAK č. 1/2003). Prispieva k tomu i nejednosť názorov vo vlastných radoch, celková spoločenská klíma, ktorá, žiaľ, nie je naklonená riešeniu problémov knižníc.

Vážené kolegyne, milí kolegovia, vo svojej správe som sa snažila pripomenúť niektoré pozitívne i negatívne aspekty uplynulého volebného obdobia. Záujemcom o hodnotenie konkrétnych podujatí dávam do pozornosti Bulletin SAK, ktorý je zrkadlom činnosti asociácie. Zároveň sa chcem verejne poďakovať CVTI SR, ktoré personálne, technicky i obsahovo zabezpečuje jeho vydávanie, tiež sa chcem poďakovať hlavnému redaktorovi Ing. J. Kurákoví a celej redakčnej rade, ktorí túto činnosť vykonávajú v spoločnom tandeme od roku 1998.

Na záver sa chcem čo najúprimnejšie poďakovať všetkým svojim kolegom zo správnej rady SAK, za ich iniciatívnosť, aktívny a zodpovedný prístup k činnosti SAK. Najväčšou

odmenou, a nazdávam sa, že so mnou budú súhlasiť všetci kolegovia zo správnej rady, za čas venovaný asociácii sú priateľské a kolegiálne kontakty, ktoré sme si vytvorili a ktoré nás vzájomne obohatili.

Spoločne veríme, že sa nám dnes podarí zvoliť si do správnej rady SAK kolegov, ktorí budú mať tie najlepšie predpoklady na prebratie štafety a ktorí budú pokračovať v tvorivom rozvíjaní základnej idey našej asociácie – podpora kooperácie knižníc vo všetkých oblastiach ich života s prihliadnutím na európsky kontext ich budúceho pôsobenia.

Ďakujem za pozornosť.

PhDr. Mária Kadnárová

Kysucká knižnica v Čadci v roku 2003 ✓

Mgr. Janka Mudříková

Pri každom výročí sa ľudia obzrú späť a pospomínajú si na časy minulé, hodnotia uplynulé obdobie a uvažujú o budúcnosti. Týmto aktom prešli v minulom roku aj zamestnanci Kysuckej knižnice v Čadci, ktorí si pripomenuli 20. výročie otvorenia experimentálnej Okresnej knižnice v Čadci.

Pri tejto príležitosti som chcela získať ďalšie údaje o knižnici v Čadci, no nijaký „krstný list“ sa mi nepodarilo nájsť, aj keď som prešla všetkými existujúcimi archívmi. Preštudovala som veľa materiálov, ktoré iba odkazovali na ďalšie, dnes už mnohé neexistujúce materiály. A tak dodnes nepoznáme presný dátum založenia knižnice v Čadci.

Nemôžeme sa oprieť o žiaden verifikovaný a relevantný dokument, ktorý by tento fakt potvrdil. Z útržkov rôznych materiálov som zistila, že korene Kysuckej knižnice v Čadci siahajú do roku 1919, keď vznikol v Čadci vzdelávací spolok Čadčianska beseda.

Členovia besedy si utvorili spolkovú knižnicu, ktorú však v roku 1925 navrhli včleniť do Obcej knižnice v Čadci založenej asi v roku 1922 (podľa čadčianskej kroniky). Od roku 1924 súbežne s obecnou knižnicou rozvíjala svoju činnosť aj knižnica Miestneho odboru Matice slovenskej, ktorej členovia asi po dvoch rokoch jej činnosti rozhodli, že knižný fond svojej knižnice preradia do knižného fondu obcej knižnice, o ktorú v tom čase bol väčší záujem za strany obyvateľov. Významnou udalosťou v živote knižnice v Čadci bolo otvorenie na Slovensku prvej verejnej záhradnej čítárne roku 1940, čo bola hlavne zásluha horlivého dobrovoľného knihovníka a ľudomila Michala Kassaya.

V roku 1952 knižnica mení svoj status z mestskej knižnice na okresnú. Okresná knižnica bola postavená na veľmi skromných základoch. V knižnici bolo okolo 2 000 zväzkov a 370 zaregistrovaných čitateľov zrealizovalo 5 478 výpožičiek. Činnosť tejto kultúrnej inštitúcie bola v tom čase zameraná predovšetkým na všeobecnú osvetu. Do škôl na okolitých kopaniciach sa prenášali súbory kníh v prenosných skrinkách, začali sa organizovať čitateľské konferencie a besedy.

Samotná história Okresnej knižnice v Čadci je pomerne pohnutá – od roku 1952 do roku 1964 sa päťkrát sťahovala. Päťkrát zmenila svoje sídlo, ale jej zlé priestorové podmienky sa tým vôbec nevyriešili. V roku 1963 skončila dokonca v pivničných priestoroch bývalého čadčianskeho učňovského strediska, kde väčšinu jej knižného fondu zničila voda pri pretrhnutí kanalizácie. V roku 1964 dostala knižnica nové priestory v budove Mestského domu. Bola to jedna miestnosť, kde bol predtým miestny hostinec. Neskôr prideliť knižnici ďalšie priestory. Po presťahovaní sa zlepšila práca s čitateľmi a rozšírili sa knižničné služby. Priestory v Mestskom dome boli však už v roku 1970 nedať sa. Miestnosti boli preplnené knihami, chýbali študovne, čítareň. Pani riaditeľka Zuzana Krištofová v článku, v ktorom hodnotila stav knižnice v roku 1973, hovorí, že v dvoch miestnostiach s rozlohou sto metrov štvorcových bolo 56 preplnených regálov a čitatelia nemali k dispozícii ani jeden stolík, na ktorom by si mohli vypísať prihlášku za čitateľa. Ak si chceli vybrať knihu, predierali sa úzkymi uličkami. V tom istom roku knižnica evidovala 3 768 čitateľov, ktorí si vypožičali 96 351 knižničných dokumentov. Knižnicu navštívilo 25 252 návštevníkov.

Knižka každým rokom pribúdalo, návštevníkov tiež, ale miesta vďaka rozrastajúcemu sa knižnému fondu stále ubúdalo. No aj napriek tejto nepriaznivej situácii knižnica rozširovala svoje služby. Stúpol záujem o podujatia – knihovníci však pri ich realizácii museli improvizovať, pretože knižnica, ako som uviedla, nebola priestorovo vybavená a nemala ani vhodnú techniku. Pôsobila v stiesnených podmienkach, no vďaka usilovnej a húževnatej práci knihovníčok výsledky ich práce boli porovnateľné s celoslovenskými. Už vtedy sa Okresná knižnica v Čadci radila medzi popredné knižnice na Slovensku. Dokonca v roku 1977 sa stala nositeľkou čestného titulu „Vzorná knižnica“, ale asi najväčším ocenením bolo rozhodnutie ministerstva kultúry vybudovať práve v Čadci prvú účelovú budovu knižnice v sieti ľudových knižníc na Slovensku.

Knižnica mala v tom období fond, ktorý obsahoval 59 246 zväzkov, evidovala 4 875 čitateľov, ktorí realizovali 143 403 výpožičiek knižničných dokumentov. Keď sa novinári

pýtali Vladimíra Mináča, že prečo práve v Čadci, odpovedal takto: „Azda zavážilo aj to, že sa tu vždy vzorne pracovalo s pôvodnou slovenskou literatúrou.“ A potom ešte dodal: „Ak by sa to zdalo byť málo, sú poruke aj štatistické údaje, ktoré vravia o dobrej práci čadčianskych knihovníkov.“

Podľa existujúcich dokumentov zámer postaviť experimentálnu knižnicu vznikol už v polovicike 70. rokov. Ako dôvod sa uvádzala požiadavka knižnice a knihovníkov na overenie normatívnych a koncepných materiálov v praxi a ich konfrontovanie s knižničnými trendmi vo svete. Ministerstvo kultúry v roku 1975 schválilo pre výstavbu a realizáciu experimentu časový harmonogram, ktorý mal tri etapy.

Prvá etapa – etapa prípravy experimentu – prebiehala v rokoch 1975 – 1979 a bola zameraná predovšetkým na vypracovanie projektovej dokumentácie vrátane experimentálnej úlohy. Ťažisko prípravných prác vykonali pracovníci Projektového ústavu kultúry v Bratislave a Ústrednej ekonomickej knižnice – Národného koordinačného centra pre výstavbu a technické vybavenie knižníc. Ústredná ekonomická knižnica – Národné koordinačné centrum v Bratislave sa stala hlavným gestorom úlohy a od 1. januára 1981 bola táto úloha delimitovaná Maticí slovenskej – odborom pre knižničnú sústavu v Bratislave, ktorá sa súčasne stala investorom. Až koncom roka 1978 sa rozhodlo, že táto novostavba bude situovaná do Čadce a zaradená do experimentálnych stavieb, a to z hľadiska používateľského i stavebného. Za generálneho dodávateľa stavebnej časti bol vybraný Okresný stavebný podnik v Čadci.

Dôležitým dňom v histórii experimentálnej Okresnej knižnice v Čadci bol 29. august 1979, keď bol položený základný kameň. Týmto dňom sa začala druhá etapa a skončila sa 16. apríla 1983 otvorením prevádzky knižnice. V tomto období sa realizovala vlastná výstavba budovy a knihovníci pripravovali prevádzku (vypracovali jednotlivé koncepcie, vnútorné normy, hľadali sa formy spracovávanía najmä netradičných knižničných dokumentov). Za „významný medzník“ (myslené s tou najväčšou iróniou) bol označovaný 26. február 1981, keď zástupcovia zainteresovaných organizácií prijali združený socialisticky záväzok s cieľom predčasne ukončiť výstavbu a odovzdať ju verejnosti. Ešte aj dnes pracovníci knižnice i návštevníci tejto organizácie pociťujú následky socialistického spôsobu myslenia a kladenía dôrazov na urýchľovacie metódy, pri ktorých sa nebral takmer žiaden ohľad na kvalitu. Rýchla a nedôsledná práca bola príčinou, že veľa stavebných úkonov nebolo vôbec zrealizovaných, ako napr. zateplenie budovy. Z toho dôvodu sa teplota v zimných mesiacoch v kancelárskych priestoroch aj pri vykurovaní pohybuje okolo 10 °C, nosná oceľová koňtrukcia ostala bez náterov a už v roku 1987 bola skorodovaná, a časom sa objavilo množstvo ďalších nedostatkov a nedorobkov. Kolaudácia objektu sa robila v dvoch častiach. Prvá časť sa uskutočnila 3. februára 1983, druhá časť 14. apríla 1988. Boli spísané závädy a nedorobky s tým, že z kolaudačného riešenia bola vyňatá strecha, ktorá v čase prvej kolaudácie ešte nebola ukončená. Zo záverov prvej kolaudácie vyplývalo pre dodávateľa stavebných prác – Okresný stavebný podnik Čadca – dokončiť strechu do 30. júna 1983, no tento termín sa stále presúval. Do budovy zatekala zrážková voda od jej otvorenia, no najväčšiu haváriu knižnica zažila na prelome rokov 1986/1987. Tento stav riešil Projektový ústav

kultúry v Bratislave tým spôsobom, že na pôvodné rovné strechy navrhol pridať mierne klopené strechy. Táto úprava pomohla len dočasne a po určitom čase začalo do interiérov knižnice opäť zatekať. Z „malého kysuckého zázraku“ sa stal „veľký mokry problém“.

Keď som sa stala riaditeľkou, rekonštrukcia striech na budove knižnice sa stala mojou prioritnou úlohou. Povedala som si, že urobím všetko pre to, aby sa tento dlhé roky vlečúci problém konečne vyriešil. Začala som nekompromisne pracovať na zmene, ktorú sa nám podarilo zrealizovať v roku 2001. Vyriešili sa statické problémy budovy a strechy sa prestavali na mierne sedlové. Odvtedy nám do budovy nezateká, no musíme sa boriť s inými stavebnými problémami.

Vrátim sa časovo ešte na začiatok apríla 1983, keď knihovníci Okresnej knižnice v Čadci v priebehu 7 dní vyčistili priestory staveniska i interiéru a presťahovali celý objemný knižničný fond do novej budovy. Nadšení a plní očakávania odpracovali množstvo hodín mimo pracovného času, aby pripravili prevádzku knižnice. Toto nadšenie kazil len zlý stav nedokončenej budovy.

Rokom 1983 sa začína tretia etapa experimentu, ktorá siaha až do roku 1990. Môžeme ju nazvať z hľadiska stavebného experimentu vyhodnocovacou etapou a z knihovníckeho hľadiska ide o realizačnú etapu. V januári 1985 sa konalo vyhodnotenie stavebného i užívateľského experimentu. Najviac problémov spôsobila do tohto obdobia ešte nedokončená budova a opravovanie nedostatkov za plnej prevádzky. Z centrálnych orgánov prišlo rozhodnutie delimitovať experimentálnu Okresnú knižnicu v Čadci z rezortu národných výborov do rezortu ministerstva kultúry cestou Maticy slovenskej v Martine od 1. januára 1986 na dobu 5 rokov. Knižnica dostala nové meno – **Matica slovenská – experimentálna Okresná knižnica v Čadci**. Nový zriaďovateľ zabezpečoval všetky materiálne podmienky pre optimálnu prevádzku. Súčasne sa rozhodlo, že experiment bude pokračovať a bude vyhodnotený v roku 1990.

Veľakrát sa ma ľudia pýtajú, v čom vlastne spočíval experiment, preto uvediem, že ťažisko užívateľskej časti stavebného experimentu spočívalo v overení použitej konštrukčnej sústavy BAUMS – 75 a vplyvu stavebno-technického riešenia na pohodu používateľov knižnično-informačných služieb, v overení funkčných a estetických vlastností vnútorného zariadenia, overoval sa tiež halový systém, ktorý umožnil sprístupňovanie knižničných fondov prostredníctvom voľného výberu, a to aj v študovniach, ďalej sa overovala 60-hodinová týždenná prevádzka vrátane sobôt a nediel, centrálny knižnično-informačný servis pre používateľov, poskytovanie knižnično-informačných služieb deťom od 3 rokov. Obsahom experimentu bola aj informačná činnosť, ktorá sa začala systematicky a koncepčne rozvíjať až po otvorení prevádzky v novej účelovej budove, široko profilovaný knižničný fond, ktorý v tom čase obsahoval 20 typov knižničných dokumentov (z toho dôvodu sa vytvorili špecializované zbierky z knižničných dokumentov – ako napr. fonotéky, hračkotéky, diatéky – zbierka regionálnych diapozitívov a diafilmov, fototéka a pod.), boli zavedené nové, na ten čas netradičné služby (napr. reprografické služby).

Po dvadsiatich rokoch môžeme konštatovať, že nie všetko dopadlo podľa zámerov knihovníkov či očakávaní používateľov knižnično-informačných služieb. Knižnica prežívala dobré i zlé časy. Náhodný návštevník či obdivovateľ OK nie vždy videl problémy, s ktorými sa knižnica v čase experimentu borila a z ktorých sa mnohé preniesli až do dneška. Treba však povedať, že veľa overovaných častí experimentu sa osvedčilo, najmä tie, ktoré sa týkali prevažne knižnično-informačných procesov (napr. umiestnenie vtedy ešte netradičných knižničných dokumentov do klasického knižničného fondu, centrálny knižnično-informačný servis) či niektorých nových služieb (napr. reprografické služby), ktoré boli v tom čase nezvyčajné, no ktoré sa v súčasnosti realizujú takmer v každej knižnici.

Veľký prelom v histórii knižníc a knihovníctva nastal po novembrovej revolúcii v roku 1989. Neodrazilo sa to len v rušení oddelenia politickej literatúry, ktoré mali dovtedy celospoločenskú prioritu, ale zasiahlo to aj organizáciu knižničných fondov a ďalšie knižničné činnosti a procesy. Týmto realitám sa nevyhla ani knižnica v Čadci. Aj u nás sa začalo prihliadať už nie na potreby jednej strany, ale na potreby používateľa, ktorému sa prispôbil celý knižnično-informačný systém služieb.

Knižnica v Čadci v deväťdesiatych rokoch úspešne realizovala automatizáciu a elektronizáciu knižnično-informačných procesov. Vďaka vlastným zdrojom informácií i zdrojom sprístupneným z globálnych sietí sa dnes Kysucká knižnica stala v regióne „monopolom na informácie“. Dnešná knižnica nie je už taká, aká bola kedysi v 70. rokoch, keď pripomínala skôr sklad kníh. Z uzavretej inštitúcie zhromažďujúcej, spracúvajúcej a uchováajúcej knihy sa stala otvorená inštitúcia, ktorá záujemcom sprostredkúva informácie prostredníctvom tých najnovších informačných a komunikačných technológií. Návštevníci majú k dispozícii 122-tisícový knižničný fond zložený z rôznych typov dokumentov. Aj napriek finančným problémom sa snažíme každoročne tento fond dopĺňať o nové dokumenty. Ročné prírastky knižničných dokumentov sa pohybujú od 2 500 do 3 000 jednotiek. Každý rok nakupujeme okolo sto titulov tlačených periodík. Za posledné dva roky sa nám podarilo vybudovať multimediálnu študovňu, v ktorej je záujemcom okrem elektronických dokumentov prístupný internet na štyroch pracovných staniciach, online katalóg a aj počítač na písanie textov. Do konca minulého roka sme mali viazané niektoré knižničné dokumenty. Keďže sa nám v mesiaci december podarilo zadovážiť zabezpečovací sys-

tém na ochranu knižničného fondu pred odcudzením, postupne sa jednotlivé hodnotné dokumenty uvoľnia do voľného výberu.

Knižnica sa postupne stala pilierom kultúry na Kysuciach. Patrí k najviac navštevovaným kultúrnym zariadeniam tohto regiónu. Denná návštevnosť sa pohybuje od 300 do 700 návštevníkov. Činnosť knižnice

nespočíva len v poskytovaní základných knižnično-informačných služieb. Dosahujeme vynikajúce výsledky vo výchovno-vzdelávacej oblasti, o čom svedčí záujem napríklad zo strany škôl o nami pripravované podujatia, ktoré obsiahli takmer celú spoločenskú požiadavku.

Naše aktivity nesmerujú len do oblasti estetiky, literatúry, hudby, výtvarného umenia či informatickej prípravy, ale pripravujeme podujatia z oblasti práva, dopravnej výchovy, zdravotnej a sexuálnej výchovy, akcie, ktorými sa snažíme prispieť k prevencii nežiaducim spoločenským javom (kriminalita, rôzne druhy závislosti a pod.). Dosahujeme dobré výsledky aj na úseku práce s rôzne handicapovanými občanmi.

Najvyužívanejšou službou je donáška kníh a periodík do domu určená imobilným a dlhodobo chorým občanom. Bohatá je naša spolupráca s domovmi sociálnych služieb, domovmi a penziónmi dôchodcov.

K podujatiam, ktoré pripravujeme a realizujeme, by sa dal urobiť siahodlhý výpočet, ale spomeniem len jedno, ktoré v minulom roku malo tiež svoje výročie – Jašíkove Kysuce. Konal sa ich 35. ročník. Kysučania ich nazývajú literárnym sviatkom regiónu. Mnohí Jašíkove Kysuce spájajú len s celoslovenskou súťažou mladých prozaikov, no ich súčasťou sú aj ďalšie podujatia, ako napr. besedy, literárne večery so spisovateľmi, literárnymi teoretikmi, prednášky na témy súčasná slovenská literárna tvorba a pod.

Kysucká knižnica je chrbtovou kosťou verejných knižníc v kysuckom regióne. Má v metodologickej pôsobnosti 3 mestské a 31 obecných knižníc. V súčasnosti sme vzali pod

svoje metodické krídla aj školské knižnice a knižnice iného typu. K uvedeným skutočnostiam chcem ešte dodať, že výhodou, ktorú knižnica v Čadci ako kultúrna, vzdelávacia a informačná inštitúcie mala a má, nie je účelová budova, ale jej personál.

Pracovali a pracujú tu agilní, schopní a erudovaní zamestnanci, vďaka ktorým môže plniť svoje úlohy, a knižnica sa svojimi výsledkami radí medzi popredné regionálne knižnice na Slovensku.

Na záver mi dovoľte uviesť moje pranie do nového roku, ktoré aj keď nie je skromné, je opodstatnené. Všetci knihovníci sa snažíme naplniť očakávanie spoločnosti a uspokojovať

kultúrne, vzdelávacie, informačné a rehabilitačné potreby jedincov čo najlepšie. Ale všetci vieme, že nech sú snaženia akékoľvek veľké, nestačí to, ak chýbajú finančné prostriedky. A tak mojím vrúcnyim pránim a želaním do roku 2004 je, aby každá knižnica mala dostatok finančných prostriedkov na prevádzkovanie inštitúcie, nákup knižničného fondu a aby mohla náležite finančne ohodnotiť prácu svojich zamestnancov.

Práca so zrakovo postihnutými používateľmi v bratislavskej Mestskej knižnici

PhDr. Ľudmila Bokníková, ved. úseku odbornej literatúry a oddelenia pre nevidiacich a slabozrakých Mestskej knižnice v Bratislave

V máji tohto roku uplynie trinásť rokov od chvíle, keď princezná Diana v Bratislave slávnostne otvorila nové oddelenie pre nevidiacich a slabozrakých čitateľov (ONS). Toto špecializované pracovisko bolo vybudované s pomocou Únie nevidiacich a slabozrakých Slovenska a predovšetkým Slovenskej knižnice pre nevidiacich Mateja Hrebendu v Levoči, ktorá nás odborne škoolila, metodicky usmerňovala a prostredníctvom MVS zásobovala zvukovými knihami. Na Slovensku je v rámci verejných knižníc zriadených 25 výpožičných miest pre zrakovo postihnutých používateľov. Naše oddelenie je z nich najväčšie. Oproti ostatným má výhodu, že zapožičaný fond z Levoče necirkuluje, ale ostáva u nás dlhodobo. Zároveň budujeme aj vlastný fond, ktorý získavame kúpou alebo darom z rôznych nadácií a od sponzorov. Základ vlastného fondu tvorí produkcia českých zvukových kníh z Knihovny a tiskárny pro nevidomé Karla Emanuela Macana v Prahe, s ktorou spolupracujeme od vzniku oddelenia. K obohateniu fondu ONS prispel

aj Slovenský rozhlas, ktorý nám bezplatne prekopíroval niektoré svoje relácie. Po zriadení načítavacieho strediska, ktoré v Mestskej knižnici vybudovalo Združenie zrakovo postihnutých Sloveska (ZZPS) v roku 1997 z grantu Ministerstva práce, sociálnych vecí a rodiny SR, pribudli do fondu aj audionahrávky vlastnej produkcie.

Načítavanie je len doplnkovou službou. Naším zámerom je načítavať kratšie odborné texty podľa individuálnych požiadaviek používateľov ONS. Od zámeru načítavať len kratšie texty sme však upustili napríklad pri požiadavke pedagógov zo Základnej školy internátnej pre slabozrakých a nevidiacich v Bratislave načítavať učebnice pre ich žiakov. A tak v našom načítavacom stredisku vznikol vo zvukovej

podobe Terminologický slovník pedagogiky zrakovo postihnutých a 16 učebníc dejepisu, zemepisu a literárnej výchovy, ktoré sme poskytli aj zrakovo postihnutým žiakom v Levoči. Na základe odporúčania ZZPS sme načítali 11 dokumentov so sociálno-právnou problematikou, 4 knihy pre kynológov, 7 kníh z oblasti psychológie, náboženstva, lekárstva a športu a 2 pracovné pomôcky pre maséra a ladiča klavírov. Zvukové knihy načítavajú herci, ktorých honorujeme z grantov. Napriek tomu, že naše načítavacie stredisko nemá kvality profesionálneho štúdia, že nemá dostatok financií na honoráre a má problémy s koordináciou voľného času spíkov a zvukových technikov, načítalo sa v ňom 41 dokumentov so zámerom uľahčiť nevidiacim prístup k informáciám a pomôcť pri vzdelávaní. Boli urobené aj kópie u nás načítaných originálov.

ONS začínalo svoju činnosť so 150 titulmi zvukových kníh. Dnes môže čitateľom ponúknuť asi 3 900 titulov, čo je spolu takmer 28 000 k. j. MC a CD. Pre nezainteresovaných vysvetlíme, že zvuková kniha je súbor magnetofónových kaziet. Ich počet závisí od rozsahu načítavanej knihy. Preto v štatistike uvádzame 2 údaje – tituly a knižničné jednotky. K tomu treba ešte pripočítať 23 titulov periodík vo forme braillovej, zvukovej a zväčšenej tlače.

Postupne s nárastom fondu stúpala aj návštevnosť, pribúdali nové aktivity, pôvodné priestory nám už nepostačovali. Veľkorysý prístup vedenia Mestskej knižnice k záujmom postihnutých čitateľov a k potrebám ONS umožnil po vykonaní stavebných úprav presťahovanie fondov a služieb do nových, podstatne väčších a vyhovujúcejších priestorov s bezbariérovým prístupom, zvukovým majákom a optimálnou možnosťou orientácie čitateľov v celom priestore. Fond je uložený prehľadne na regáloch vyrobených špeciálne na tento účel. Zastúpené sú všetky žánre, literatúra pre deti aj dospelých. Ponuka je bohatá. V oddelení je voľný výber literatúry. Pokiaľ sa slabozraký čitateľ alebo

sprievodca nevidiaceho dokáže orientovať vo fonde, môže sa obslúžiť aj sám. Nevidiacim čitateľom pomáha knihovníčka. Na uľahčenie výberu máme jednotlivé žánre označené farebnými etiketami alebo veľkými písmenami. Takéto označenie uľahčuje orientáciu vo fonde nielen čitateľom, ale aj personálu. Levočské zvukové knihy sú označené aj Braillovým písmom. Na české zvukové knihy, ktoré takéto označenie nemajú, nápisy Braillovým písmom dodatočne dopĺňame s pomocou našich čitateľov.

V ONS je zaregistrovaných 197 čitateľov – 88 % je dospelých, zvyšok deti a mládež. Bratislavské deti prichádzajú do knižnice s rodičmi, internátne deti zo Základnej školy internátnej pre slabozrakých a nevidiacich s vychovávateľmi v skupinách. Pokiaľ majú internátne deti v čase výpožičných hodín iný program v škole, umožňujeme im, na základe vopred dohodnutého termínu, návštevu knižnice mimo výpožičných hodín. Knižničná štatistika nám dokazuje, že zrakovo postihnutí používatelia radi čítajú. V priebehu roka uskutočnia asi 1 400 návštev a vypožičajú si vyše 62 000 k. j., t. j. viac ako 8 800 titulov MC, CD, kníh a časopisov. Priemerný počet výpožičiek na jedného čitateľa je 316 k. j. – 45 titulov.

Obsluhu v ONS zabezpečuje jedna pracovníčka. Práca v tomto oddelení je náročnejšia než v iných oddeleniach. Zrakovo postihnutí čitateľa majú špecifické potreby vyplývajúce z nedostatku alebo deficitu zrakového orgánu. Knihovník, ktorý s nimi pracuje, musí byť oboznámený so špecifikami správania sa nevidiacich a s pravidlami komunikácie s touto kategóriou čitateľov. Aby sme našu prácu mohli vykonávať profesionálne, študovali sme odbornú literatúru a časopisy určené slabozrakým čitateľom. Pomohli nám aj osobné konzultácie a exkurzie na podobne orientovaných pracoviskách. Navštevovali sme akcie organizované levočskou knižnicou, Úniou nevidiacich a slabozrakých Slovenska, Združením zrakovo postihnutých Slovenska, špecializovanou školou, Podporným centrom pre zrakovo postihnutých študentov a pod. Boli to najmä výstavy technických a kompenzačných pomôcok, výstavy ručných prác, kultúrne akcie pripravené nevidiacimi alebo pre nevidiacich, rôzne súťaže, tlačové konferencie. Zúčastnili sme sa najmenej na 16 odborných knihovníckych akciách zameraných na prácu so zdravotne postihnutými. Napríklad v minulom roku pri príležitosti Európskeho roku osôb so zdravotným postihnutím sme sa zúčastnili na seminári v Havlíčkovom Brode, kde sa stretli českí a slovenskí knihovníci pracujúci so znevýhodnenými používateľmi. Na seminári sme prezentovali aj naše skúsenosti. Všetky poznatky získané na takýchto akciách sme zúžitkovali v práci so zrakovo postihnutými používateľmi, ale aj v osvetovej činnosti, ktorú robíme pre zdravú verejnosť.

V ONS zhromažďujeme literatúru zaoberajúcu sa zrakovým postihnutím. Knihy a články dokumentačne spracovávame do kartotéky, ktorá obsahuje už vyše 500 záznamov. Využívame ju v bibliograficko-informačnej službe čitateľom oddelenia, ale aj študentom špeciálnej pedagogiky a knihovníctva. Najmä študenti Školy knihovníckych a informačných štúdií a Katedry knihovníctva a informačnej vedy FiF UK, ktorí v ONS vykonávajú odbornú prax, nachádzajú v nej pramene pre svoje maturitné, seminárne či diplomové práce. Taktiež zhromažďujeme videonahrávky o živote zrakovo postihnutých, o poruchách zraku, o integrácii, inštruktážny film o pomoci nevidiacim. Premie-

tame ich na akciách pre vidiacu verejnosť, aby sme ju oboznámili s realitou života zrakovo postihnutých. O to sa usilujeme aj pri všetkých exkurziách v ONS. V minulom roku sme poskytli odborný výklad 222 účastníkom v rámci 12 exkurzií. Mnohí z nich prvýkrát videli knihy v Braillovom písme a o zvukových knihách či špeciálnych počítačoch pre nevidiacich nikdy nepočuli. Ich predstavy o živote zrakovo postihnutých sú veľmi skreslené. Preto sa snažíme o to, aby verejnosť prijala zrakovo postihnutých medzi seba ako rovnocenných, aby sa odstránila bezohľadnosť a nevšímavosť k ich problémom.

Pre čitateľov ONS organizujeme aj kolektívne podujatia. Pozornosť venujeme významným dátumom v tyfologickom kalendári, ako je napríklad *Deň vodiacich psov* – posledná streda v apríli, *Deň bielej palice* – 15. októbra, *Deň nevidiacich* – 13. novembra, *Medzinárodný deň zdravotne postihnutých* – 3. decembra. V spolupráci s Úniou nevidiacich a slabozrakých Slovenska sme v knižničných priestoroch inštalovali výstavy kompenzačných pomôcok a hier pre nevidiacich a zorganizovali akcie, na ktorých zrakovo postihnutí prezentovali svoje schopnosti a zručnosti, napríklad výstavy ručných a výtvarných prác, súťaž v umeleckom prednese, súťaž v čítaní Braillovho písma a v písaní na Pichtovom alebo kancelárskom písacom stroji. V spolupráci s Fakultou architektúry STU (FA STU) v Bratislave sme inštalovali dve výstavy modelov historickej architektúry.

Návštevníci si vystavené modely prezerali hmatom. Na priložených ceduľkách si mohli prečítať ich názvy v čiernotlačí aj v Braillovom písme. FA STU spracovala reliéfny katalóg desiatich historických stavieb na Slovensku, ktorý tiež umožňuje zrakovo postihnutým čitateľom oboznámiť sa s jednotlivými vynikajúcimi architektonickými dielami prostredníctvom hmatu. Tento katalóg FA STU venovala našej knižnici.

Pripravili sme niekoľko stretnutí so zaujímavými osobnosťami, či už so psychológom, právnikom, tvorcami zvukových kníh a pod. Spomenieme niektorých spisovateľov, s ktorými naši čitatelia besedovali – Pavel Dvořák, Etela Farkašová, Táňa Keleová-Vasilková, František Kele, Eva Frická-Vávrová, Júlia Kurilová, Štefan Balák. Ďalšími hosťami boli herci Ladislav Chudík, Alfréd Swan, Hilda Michalíková či hudobní umelci, ktorí spestrili svojím vystúpením predvianočné besiedky a oslavy Medzinárodného dňa detí – Peter Michalica, Tomáš Gaál, Pavol Hammel, Darina Laščiaková, Sandra Junasová, folklórny súbor Dovinka, rodina Piptovcov a taktiež bábkoherečka s predstavením Amor a Psyché. Zaujímavá bola aj výstavka medovníkov s rozprávaním o histórii medovníkárstva. Vystavené medovníky sa stali mikulášskym darčekom pre zrakovo postihnuté deti a deti Diagnostického ústavu, pre ktoré sme pripravili spoločnú akciu.

Besedy o výchove a výcviku vodiacich psov s názornými ukázkami sa tešia veľkému záujmu najmä detí, pretože po skončení besedy sa môžu so psíkmi pohrať a šantiť. Tieto akcie robíme v spolupráci s Klubom držiteľov vodiacich psov, ktorý nám tiež dekoroval priestory ONS výstavkou farebných fotografií pod názvom Tisíc očí. Výstavka dokumentuje činnosť Školy výcviku vodiacich psov pri Únii nevidiacich a slabozrakých Slovenska.

Mnohé slabozraké deti napriek svojmu hendikepu veľmi pekne kreslia. Najkrajšie kresby sme zverejnili na troch výstavkách. Výstavky sme inštalovali mimo priestorov ONS, aby si ich mohli pozrieť aj ostatní návštevníci Mestskej knižnice (napríklad vo vstupných priestoroch úseku odbornej literatúry, v spoločenskej miestnosti, vo

výkladných priestoroch). Peknú odozvu mala výtvarná súťaž pri príležitosti 100. výročia Mestskej knižnice. Deti nám poskytli kresby inšpirované čítaním kníh. Nakreslili svojich obľúbených hrdinov a situácie, ktoré pri čítaní na nich najviac zapôsobili. O tom, ktoré kresby sú najkrajšie, rozhodli profesionálni výtvarníci, ktorých sme požiadali o pomoc. Malých „umelcov“ sme odmenili. Výstavka bola inštalovaná vo výkladných priestoroch úseku literatúry pre mládež, ktoré sú orientované smerom k pomerne frekventovanej zastávke mestskej hromadnej dopravy, takže neušla pozornosti okoloidúcich a čakajúcich na zastávke. K storočnici knižnice sme pripravili pre nevidiace a slabozraké deti aj ďalšie akcie, na ktorých sme ich oboznámili s históriou Mestskej knižnice v Bratislave, vysvetlili sme im, čo obnáša práca knihovníka a aká je náplň jednotlivých oddelení knižnice.

Zrakovo postihnutí čitatelia majú k dispozícii nasledujúce technické pomôcky:

- Pichtov písací stroj s Braillovým písmom (majetok ZZPS),
- televízna čítacia lupa VOYAGER (dar od princeznej Diany),
- magnetofón (majetok ZZPS),
- zariadenie načítavacieho strediska: 2 magnetofóny s mixážnym pultom a 2 mikrofóny (majetok ZZPS),
- Plextalk – prehrávacie zariadenie CD (majetok SKN MH v Levoči),
- počítač so zväčšovacím programom a hlasovým výstupom (dar Fondu Kanady),
- kopírovací stroj na zväčšovanie čiernotlač (nachádza sa v študovni ÚOL).

Počítač používa knihovníčka na registráciu čitateľov a výpožičiek, na poskytovanie informácií o fonde. Čoraz väčšími vystupuje potreba mať v ONS počítač, ktorý by mohli používať aj zrakovo postihnutí čitatelia. Výpočtová technika v spojení s hlasovým a hmatovým výstupom, zväčšeným zobrazovaním a optickým rozpoznávaním písma poskytuje nevidiacim a slabozrakým používateľom slobodu a nezávislosť vo svete informácií.

Požiadavky na elektronické dokumenty a špeciálne počítačové pracoviská pre zrakovo postihnutých používateľov, internet, elektronické katalógy zvukových kníh a pod. sa veľakrát opakovali v dotazníkovom prieskume, ktorý sme realizovali a vyhodnotili v spolupráci s KKIV FiF UK. Prieskum sa realizoval v rámci výskumnej úlohy VEGA I/9236/02 Interakcia človeka s informačným prostredím. Jeho cieľom bolo získať základné empirické údaje o využívaní knižničných dokumentov zrakovo postihnutými používateľmi. Závery sa využijú pri skvalitňovaní služieb v oddelení pre nevidiacich a slabozrakých.

Pri hodnotení knižnično-informačných služieb zrakovo postihnutým používateľom v ONS prevažovalo hodnotenie „výborné“ a „veľmi dobré“ zdôvodnené ľudským prístupom personálu, priateľskou atmosférou, ochotou pomôcť, bohatým výberom zvukových kníh. Hodnotenie „nedostatočné“ bolo spojené s absenciou počítačov pre zrakovo postihnutých a s výhradami voči iným knižniciam, najmä akademickým a vedeckým. Výhrady sa týkali bariér v prístupe do knižnice a nedostatočnej interpersonálnej komunikácie. Tento problém vyplýva z neznalosti pravidiel komunikácie so zrakovo postihnutými, z malého počtu personálu, z nedostatku času a trepezlivosti individuálne sa venovať tejto čitateľskej skupine.

Pravdou je, že personál mnohokrát ani nezbadá, že má zrakovo postihnutého návštevníka, pokiaľ nepríde s vodiacim psom, bielou palicou či s tmavými okuliarmi. Hlavne u slabozrakých nie vždy vidieť zrakové postihnutie. Ich zrak je však poškodený natoľko, že aj napriek korekčným šošovkám nie sú schopní čítať písmo bežnej veľkosti. To znamená, že si nemôžu vybrať knihu uloženú vo voľnom výbere ani prečítať katalogizačný záznam. Takíto návštevníci sa bez pomoci nezaobídu. Pokiaľ nemajú sprievodcu, musia byť asertívni, musia vedieť vysvetliť svoj problém a požiadať o pomoc.

ONS navštevujú aj zrakovo postihnutí študenti z rôznych stredných a vysokých škôl. Týmto významne pomáha Podporné centrum pre zrakovo postihnutých študentov, ktoré sa nachádza na Fakulte matematiky, fyziky a informatiky Univerzity Komenského v Bratislave. Toto centrum je zamerané na podporu integrovaného vzdelávania študentov rôznych škôl. Okrem iného spracúva študijnú literatúru do vhodnej formy, podľa individuálnych požiadaviek, do Braillovho písma, digitálnej formy, zvukovej podoby, alebo zväčšuje čiernotlač. Naše oddelenie spolupracuje s Podporným centrom pri zabezpečovaní literatúry. Ak zrakovo postihnutý študent potrebuje nejakú literatúru, pomáhame mu hľadať v katalógoch, zisťujeme, či sa nachádza v niektorom z oddelení Mestskej knižnice, požičiame mu ju, prípadne rezervujeme. Toto robíme aj iným zrakovo postihnutým používateľom, nielen študentom. Pokiaľ potrebujú literatúru z úseku odbornej literatúry, nie je problém, pretože ONS a úsek odbornej literatúry sídli v spoločnej budove. Používateľ ONS má právo využívať služby všetkých oddelení v Mestskej

knížnici. Pokiaľ požadovanú knihu vo fonde nemáme, ale dá sa ešte kúpiť, snažíme sa ju do fondu získať.

Práca s nevidiacimi a slabozrakými čitateľmi si vyžaduje znalosti komunikácie, individuálny prístup a väčší časový priestor pri vybavovaní ich požiadaviek. Pri registrácii čitateľov vyplňuje prihlášku knihovník. Čitateľ okrem občianskeho preukazu predkladá aj doklad o zrakovom postihnutí, prípadne inom postihnutí, ktoré sťažuje riadne čítanie. V osobnom rozhovore oboznámime čitateľa s výpožičným poriadkom. Zistíme, aké má čitateľské návyky a záujmy. Výpožičný proces je založený na vzájomnej dôvere. Nevyžadujeme podpis na prihláške ani pri preberaní výpožičiek. Výpožičky zaevidujeme do čitateľského listu a čitateľského preukazu. Zápis vyjadríme aj verbálne. Čitateľ sa hmatom môže presvedčiť, či to zodpovedá skutočnosti. Pri registrácii čitateľov rešpektujeme zákon o ochrane osobných údajov. V knižniciach nie je bežným zvykom zaujímať sa o zdravotný stav čitateľa. My sa však taktne zaujíname, aké zrakové poškodenie náš čitateľ má, aby sme vedeli, aké dokumenty mu môžeme ponúknuť, do akej miery je odkázaný na cudziu pomoc. V knižničnej praxi nám stačí hrubé rozdelenie do dvoch skupín – nevidiaci a slabozrakí.

Individuálny prístup ku každému čitateľovi ONS spočíva najmä v tom, že rešpektujeme jeho zrakové možnosti pri odporúčaní dokumentov. Nieкто neprečíta čiernotlač ani s optickými pomôckami, no nie každý nevidiaci ovláda Braillovo písmo. Trpezlivo zodpovedáme na všetky otázky. Pokiaľ čitateľ nemá konkrétnu požiadavku, informujeme ho o zložení fondu. Odporúčame mu konkrétnych autorov, vymenujeme ich diela, prečítame anotácie. Pokiaľ má čitateľ obľúbený nejaký žáner, informujeme ho, aké knihy sú v ňom zastúpené. Rozhodnutie ponechávame na ňom. Len v tom prípade, keď nás o to požiada, urobíme výber podľa vlastného uváženia. Vyhybame sa vyjadreniam „to je zlé, to si neberte“. Čitateľský vkus je rôzny. Čo sa niekomu nepáči, inému sa môže. Keď si čitateľ vyberie knihu, ktorá je momentálne vypožičaná, rezervujeme mu ju. Pokiaľ má pochybnosti, či už knihu nemal požičanú, snažíme sa to z výpožičnej agendy zistiť. Veľmi často to zisťujeme, keď nevidiacemu čitateľovi zabezpečuje výpožičky iná osoba, ktorá nemá prehľad o tom, čo už má čitateľ prečítané. Pomerne časté sú otázky, kto knihu načítal. Čitateľa majú svojich obľúbených spikrov a naopak, k niektorým sú veľmi kritickí. Nevidiaci sú obzvlášť vnímaví a citliví na nepríjemné zvuky, posudzujú intonáciu, ťubozvučnosť hlasu, správnu výslovnosť. Počas výpožičného procesu čitateľa vyjadrujú svoje názory, dojmy z prečítaného. Odporúčajú konkrétne tituly ostatným prítomným návštevníkom. Častokrát sa rozhovor zvrtné úplne iným smerom. Podelia sa s knihovníčkou o svoje radosti a problémy, a tak sa z nej stáva dôverník, radca, psychológ. Dá sa povedať, že medzi čitateľmi ONS a pracovníčkou je nadštandardný vzťah. Vládne tu priateľská atmosféra. Pre mnohých čitateľov je návšteva knižnice spoločenskou udalosťou, príležitosťou na stretnutie sa so známymi, prípadne získanie ďalších.

Možno by bolo pre vás zaujímavé poznať aj názory iných, nezainteresovaných pozorovateľov. Poslucháči Katedry knihovníctva a informačnej vedy FIF UK v rámci výučby predmetu „knižničné služby pre špeciálne kategórie používateľov“ individuálne navštívili oddelenie pre nevidiacich a slabozrakých a pobudli v ňom nejaký čas. Svoje dojmy

písomne spracovali. Dovolím si zacitovať postrehy jedného nemenovaného študenta. „Sedel som v zadnej časti miestnosti. Moju pozornosť zaujal stolík, na ktorom ležala pekná drevená šachovnica prispôbená zrakovo postihnutým ľuďom. V tom momente som si uvedomil, aké pohodlné kreslá obklopovali stolík, a na jednom z nich som sedel. Išlo asi skutočne o najpríjemnejšie miesto – vzhľadom na sedenie, aké som kedy v knižnici videl. Obklopovalo ma niekoľko regálov plných audiokníh na magnetofónových kazetách, jeden stojan s CD a na ďalšom stole oproti stála televízna lupa a Pichtov stroj. Celkovo bola v miestnosti udržiavaná čistota, ale v kontraste s tým nebolo ťažké všimnúť si, že pracovníčka oddelenia je pomerne dosť vyťažena a je tu trošku neporiadok, najmä čo sa týka dokumentov. V súvislosti s tým mi napadla otázka, či je lepšie, keď je tu menší neporiadok (ktorý si aj tak málokto všimne) za cenu vhodného a hrejivého strávenia času hendikepovaných ľudí s pracovníčkou knižnice. Odpoveď je podľa mňa úplne samozrejmä. Na obhajobu toho môžem argumentovať tým, že knižnica je aj kultúrnou inštitúciou vrátane určitých sociálnovýchovných a humanitných prvkov, do ktorých zaraďujem i takúto formu komunikácie a kontaktov celkovo. V súvislosti s týmto by som sa rád zmienil aspoň niekoľkými slovami o pracovníčke tohto oddelenia. Podľa mojich pozorovaní pracuje v oddelení len tento jediný zamestnanec a považujem to za výhodu vzhľadom na to, že podľa môjho názoru je maximálne vhodná na prácu s takto znevýhodnenými čitateľmi, ktorí nie sú nútení zvykať si na viacerých pracovníkov. Jej veľkou prednosťou je zvýšená miera ochoty, s ktorou som sa nestretol za celý svoj život počas návštev knižnično-informačných inštitúcií. Nepoznám síce jej vzdelanie, ale nepopierateľne disponuje hlbokými emocionálnymi kvalitami a ľudskými prístupom. Okrem toho je veľmi milá a rada rozpráva, je priam vefavravná, čo je v kombinácii s jej príjemným hlasom vítané práve na takomto pracovisku knižnice. Musím sa priznať, že za celý čas som si nevšimol vlastnosť alebo jav, ktorý by na ňu vrhal negatívne svetlo.“

Druhá návšteva toho istého pozorovateľa: „V miestnosti bola len jedna používateľka, podľa môjho názoru úplne slepá. Medzi ňou a knihovníčkou už prebiehal rozhovor, tak som si čo najrýchlejšie a najmenej rušivo sadol na svoje miesto a počúval konverzáciu. Práve viedli rozpravu o materiáli použitom na veľkonočnú výzdobu, konkrétne malých zajačikov. Používateľka ich rozoznávala len podľa hmatu a váhy. Bola presvedčená, že predmet je vyrobený zo sadry a je dutý. Opakovane ich označila za krásne, čo ma do značnej miery prekvapilo. Počas tohto rozhovoru pracovníčka knižnice priniesla čitateľke horúcu kávu, čo tiež nepovažujem za bežné služby. Vďaka tomu ešte väčšmi stúpila moja mienka o nej. Skutočnosť, že čitateľka identifikovala spôsob prípravy nápoja a ďalšie detaily bez ochutnania, len podľa vône, ma už natoľko neohromila, začal som si zvykať. Čitateľka sa zhodou okolností zmenila o bahniatkach, ktoré podľa nej patria k veľkonočným sviatkom. Náhodou sa na stole pracovníčky vo váze nachádzalo niekoľko konárikov tejto rastliny spolu so zlatým dažďom. Čitateľku to nesmierne potešilo a veľmi chcela ohmatať bahniatka vlastnými rukami, čo jej knihovníčka bez váhania umožnila. Potom nasledoval výber dokumentov z fondu...“

Využívaním verejných knižníc zdravotne postihnutými občanmi sa neodstraňujú len informačné bariéry, ale aj psychické bariéry na oboch stranách – na strane zdravotne

postihnutého i na strane verejnosti. Vzájomne sa poznávajú, odstraňujú bariéry izolovanosti.

Špecializované pracoviská pre zdravotne postihnutých vo verejných knižniciach rozširujú možnosti relaxácie a vzdelávania pre túto kategóriu používateľov. Dôležitý zástoj verejných knižníc vyjadriло aj UNESCO v Manifeste o verejných knižniciach, kde sa zdôraznil princíp rovnosti prístupu pre všetkých a povinnosť poskytovať špecifické služby a materiály tým používateľom, ktorí z akéhokoľvek dôvodu nemôžu využívať bežné služby a materiály.

Ak vás táto problematika zaujíma a chcete sa viac dozvedieť o interpersonálnej komunikácii knihovníka so zrakovo postihnutými používateľmi, pozývame vás na seminár, ktorý plánuje uskutočniť Mestská knižnica v Bratislave v spolupráci s Krajskou pobočkou Spolku slovenských knihovníkov Bratislavského kraja v máji tohto roku.

Poznámka redakcie: O tomto podujatí, ako aj o iných, sa dozviete na internetovej adrese www.infolib.sk v rubrike Podujatia.

INFORMÁCIE

SAK informuje

● Z valného zhromaždenia SAK v Martine

Dňa 26. novembra 2003 sa uskutočnilo v priestoroch Slovenskej národnej knižnice volebné valné zhromaždenie Slovenskej asociácie knižníc, na ktorom sa zúčastnilo 49 členských knižníc.

Na programe tohto podujatia bolo prerokovanie správy o činnosti asociácie za uplynulé volebné obdobie (s. 7), správa o hospodárení SAK za rok 2003 a nadväzne správa kontrolnej a revíznej komisie. Prítomným sa predkladal aj rámcový plán činnosti na rok 2004 i návrh rozpočtu na budúci rok.

Ťažiskom VZ SAK však boli voľby nového predsedu a členov správnej rady a KRK SAK. Predsedníčkou SAK sa stala PhDr. Daniela Gondová, riaditeľka Ústrednej knižnice Filozofickej fakulty UK (zoznam členov SR SAK a KRK nájdete na internetovej adrese www.sakba.sk).

Valné zhromaždenie SAK

1. vzalo na vedomie:

- správu o činnosti SAK za uplynulé volebné obdobie,
- správu o stave hospodárenia SAK za rok 2003,
- správu kontrolnej a revíznej komisie SAK,
- návrh rozpočtu na rok 2004,
- prijatie nového člena – Knižnice Slovenského filmového ústavu,
- žiadosť o zrušenie členstva v SAK MsK Hlohovec;

2. schválilo:

- správu volebnej komisie o priebehu a výsledkoch volieb predsedu SAK,
- správu o priebehu a výsledkoch volieb členov SR SAK a náhradníkov,
- správu o priebehu a výsledkoch volieb členov KRK SAK a náhradníkov,
- zrušenie členstva niektorých knižníc v zmysle stanov SAK;

3. uložilo:

- novej SR SAK prebrať administratívnu agendu do 31. decembra 2003 a finančnú agendu do 31. januára 2004,
- dopracovať návrh rámcového plánu činnosti na rok 2004,
- spresniť návrh rozpočtu na rok 2004 tak, aby dokumenty mohli prerokovať a schváliť VZ SAK do 30. apríla 2004.

VZ SAK vyslovilo uznanie a poďakovanie doterajšej SR SAK za vykonanú prácu.

● Zo zasadania správnej rady SAK dňa 20. januára 2004

Na zasadaní bol prerokovaný tento program:

1. Kontrola uznesení
2. Ťažiskové aktivity SAK – informácia o výsledkoch prieskumu
3. Týždeň slovenských knižníc
4. Odborné skupiny – zameranie činnosti, zloženie
5. Bulletin SAK
6. Rôzne

Prvé zasadnutie novej správnej rady SAK viedla predsedníčka SAK PhDr. D. Gondová. Úvod zasadnutia patrilo predstaveniu prítomných a privítaniu prizvaného hosťa Ing. J. Kuráka, hlavného redaktora Bulletinu SAK. V rámci kontroly uznesení konštatovala D. Gondová, že všetky boli splnené a informovala prítomných o zabezpečení prebratia ekonomickej a agendy Ing. Stasselovou od 1. februára 2004. Vydávanie bulletinu bude naďalej pokračovať v edičnom oddelení CVTI SR, hlavným redaktorom zostáva Ing. J. Kurák, výkonnou redaktorkou Mgr. M. Mlynáriková.

Veľký priestor venovala predsedníčka SAK vyhodnoteniu ankety o ťažiskových aktivitách SAK medzi členskými knižnicami: Z oslovených 75 (1 členská knižnica nemá e-mail) knižníc odpovedalo 50, čo predstavuje 66 %. Okrem hodnotenia podujatí prispeli členské knižnice ďalšími námetmi na činnosť SAK, návrhmi na motto 5. ročníka TSK a koordináciu jeho podujatí (podrobnejšie sa o tom hovorí v úvodníku tohto čísla B SAK). Na základe podnetov z členských knižníc SR SAK navrhuje realizovať nasledujúce podujatia a v tomto zmysle upraviť plán práce:

- semináre zamerané na prípravu projektov v rámci štrukturálnych fondov EÚ, dotačného programu MK SR a grantového akvizičného programu MK SR uskutočniť v spolupráci so SNK – 1. štvrtrok 2004;
- seminár k autorskému zákonu a zákonu o povinnom výtlačku pripraviť spoločne so SNK – marec 2004;
- seminár o nových spôsoboch komunikácie s používateľmi (UK UPJŠ Košice + British Council) – september 2004.

Predsedníctvo SAK je zložené z vedúcich OS v takomto zložení:

- OS pre legislatívu: PhDr. D. Lechner
- OS pre informatizáciu a elektronizáciu: Ing. M. Rakús
- OS pre dlhodobý rozvoj: PhDr. O. Lauková
- OS pre propagačnú a edičnú činnosť: PhDr. L. Kucka
- sekcia verejných knižníc: E. Antolíková, Mgr. K. Šušolíkova, Ing. M. Gálová
- sekcia akademických knižníc: Mgr. B. Bellérová

Ing. J. Kurák (ako prizvaný hosť) vyslovil radosť z dobrého ohodnotenia obsahovej i grafickej úrovne Bulletinu SAK v ankete. Informoval SR SAK o novom zložení redakčnej

rady Bulletinu SAK (E. Janšová – SNK Martin, J. Amrichová – VKJB Košice, L. Čelková – ÚK SAV Bratislava, V. Závadská – ŠVK Prešov, M. Sakalová – UK Žilinskej univerzity). D. Gondová upozornila na povinnosť SAK uzatvárať dohody s autormi príspevkov, čo bude zabezpečovať predseda redakčnej rady.

Ďalej v rôznom informovala predsedníčka SAK o priebehu a výsledkoch rozšíreného zasadnutia ÚKR, ktoré sa uskutočnilo 10. decembra 2003 na MK SR. Cieľom zasadnutia bola informácia o výsledkoch verejnej súťaže k realizácii projektu KIS3G (zvíťazil systém Virtua/VTLS). SR SAK konštatovala, že mnohé negatívne postoje a reakcie knižníc k prezentácii výsledkov súťaže, a najmä k realizačným postupom vyplývajú z nedostatočnej informovanosti knižníc o jednotlivých etapách projektu, najmä pokiaľ ide o jeho implementačné časti. SR SAK poverila OS pre automatizáciu a informatizáciu (vedúci Ing. M. Rakús) pripraviť podujatie o projekte v podmienkach slovenských knižníc s cieľom podporiť jeho dobrý priebeh a realizáciu.

Ing. M. Rakús informoval SR SAK o zaslaní projektového zámeru SNK zameraného na „internetizáciu a informatizáciu slovenských knižníc“ na spracovanie grantu z európskych štrukturálnych fondov. D. Gondová zároveň informovala o schválení projektu virtuálnej informačnej brány akademických knižníc (AK) a akvizícii elektronických zdrojov pre sieť AK (na základe ktorého by mal byť financovaný nákup online verzie periodika Current Contents). Súčasne poukázala na hrozbu duplicitných podaní grantov na tožné ciele v prípade, že nebude zabezpečená dostatočná informovanosť knižníc. Východiskom z tejto situácie je koordinácia postupov – príkladom je i uskutočnené stretnutie riaditeľov knižníc v SNK dňa 13. januára 2004 ku koordinácii akvizície e-zdrojov z grantového programu MK SR.

Správna rada SAK okrem iného berie na vedomie termín konania 5. ročníka TSK 22. až 28. marca 2004 a ústredné motto podujatia *Knižnica – okno do sveta*, návrh na záverečné podujatie TSK: otvorenie informačného strediska USA v ŠVK Košice pod názvom „INFO-USA“ a informáciu o zložení novej redakčnej rady Bulletinu SAK.

Z množstva uložených termínovaných úloh uvádzame tie najzávažnejšie:

1. Zabezpečiť pracovné stretnutie zástupcov SNK, SSK a SAK k rozhodnutiu o termíne konania 3. knihovníckeho kongresu
z.: **D. Gondová** t.: **30. 1. 2004**
2. V Bulletine SAK uverejniť informáciu o registrácii SAK v registri príjemcov 2 % z daní a informáciu o konaní TSK
z.: **M. Kadnárová** t.: **25. 1. 2004**
3. Získať podklady k vyhodnoteniu vykonávacej zmluvy s firmou „exe“ o predaji softvérových produktov firmy Microsoft so zľavou pre potreby knižníc a publikovať ich v Bulletine SAK č. 2/2004
z.: **L. Kucka** t.: **15. 2. 2004**
4. Zostaviť kritériá hodnotenia knižníc v rámci navrhovanej súťaže KNIŽNICA ROKA,

ktorej vyhodnotenie by sa uskutočnilo ako sprievodné podujatie Bibliotéky (20. – 24. októbra 2004); návrh kritérií poslať ostatným členom SR tak, aby ich na najbližšom zasadnutí SR mohli byť prerokované a prípadne aj schválené

z.: O. Lauková, D. Lechner, A. Doktorová t.: 15. 2. 2004

5. Zistiť podmienky podpory účasti slovenských knižníc na podujatí INFORUM 2004 zo strany AiP

z.: D. Lechner t.: 28. 2. 2004

6. Zabezpečiť zber informácií o pripravovaných podujatiach knižníc v rámci 5. ročníka TSK a pripraviť podklady na tlačovú konferenciu na MK SR

z.: Antolíková, Gálová, Šušoliaková t.: 9. 3. 2004

7. Zabezpečiť sprievodné podujatie k pripravovanému VZ SAK – Prezentácia projektu KIS3G v priestoroch SNK

z.: M. Rakús t.: apríl 2004

Z oficiálnych zápisníc vybral Ing. J. Kurák.

Slovenská asociácia knižníc vyhlasuje 5. ročník celoslovenského podujatia Týždeň slovenských knižníc

Po úspešnom realizovaní predchádzajúcich ročníkov Týždňa slovenských knižníc (TSK) správna rada SAK na januárovom zasadnutí schválila organizačné a obsahové zabezpečenie 5. ročníka TSK. O úspešnosti a stúpajúcom záujme slovenských knižníc zapojiť sa do tohto celoslovenského podujatia svedčí i skutočnosť, že v rámci ankety na zistenie názorov členských knižníc na jednotlivé plánované podujatia SAK bol TSK vyhodnotený ako jedno z najúspešnejších podujatí. Súčasťou ankety boli i návrhy na motto jubilejného 5. ročníka TSK. Z množstva rozličných návrhov sa vyberalo ťažko, ale najviac sympatií i hlasov získalo motto:

Knižnica – okno do sveta.

Vybrané motto veľmi výstižne vypovedá o poslaní knižníc: sprostredkovať, sprístupňovať poznatky a informácie z celosvetového kultúrneho dedičstva. Mimoriadne aktuálnym sa stáva v čase, keď sa Slovensku otvára brána do širokého európskeho spoločenstva, v rámci ktorého si i slovenské knižnice budú hľadať svoje miesto. Cieľ TSK zostáva nezmenený: zviditeľňovanie knižníc ako kultúrnych a vzdelávacích inštitúcií prostredníctvom čo najrozmanitejšieho spektra aktivít a podujatí.

Týždeň slovenských knižníc sa bude konať už tradične v posledný marcový týždeň v **dňoch 22. – 28. marca 2004.**

Odbornú gesciu nad TSK má ako vždy sekcia verejných knižníc, ktorá bude v tomto volebnom období pracovať pod vedením Mgr. Kataríny Šušoliakovej, riaditeľky Žilinskej knižnice. Vzhľadom na zmeny, ku ktorým prišlo pri organizovaní podujatia k otvoreniu TSK, navrhli zástupcovia verejných knižníc, aby sa TSK otváral v rámci jednotlivých vyšších územných celkov (VÚC). Zúčastnenci o realizáciu úvodného podujatia v rámci VÚC sa môžu so svojimi návrhmi obrátiť na hlavných koordinátorov: Mgr. K. Šušoliakovú (krajska.kniznica@nexta.sk, tel. č.: 041/723 2765), Mgr. E. Antolíkovú (antolikova@slovanet.sk, tel. č.: 057/446 4494), Ing. M. Gálovú (galova@kniznica.sk, tel. č.: 033/7722390).

Tak ako po minulé roky sa delegovaní zástupcovia SAK zúčastnia tlačovej konferencie na Ministerstve kultúry SR, ktorou sa oficiálne odštartuje mediálna kampaň TSK. O podujatiach v jednotlivých regiónoch odporúčame informovať prostredníctvom regionálnej tlače, propagačných materiálov, plagátov, letákov s použitím **loga TSK**, ktoré je k dispozícii na stiahnutie na webovej stránke SAK **www.sakba.sk**.

Na webovej stránke je uverejnený i formulár na nahlásenie pripravovaných podujatí. Zo skúseností z predchádzajúcich ročníkov vieme, že stránku SAK využívajú i zástupcovia tlače, ktorí si vyberajú podujatia, o ktorých chcú informovať svojich čitateľov. Preto je veľmi dôležité, aby stránka obsahovala čo najviac informácií o aktivitách knižníc.

Vážené kolegyne a kolegovia, nenechajte si ujsť príležitosť zviditeľniť svoju knižnicu a získať podporu širokej verejnosti a zapojte sa i Vy do prípravy a organizácie podujatí nadchádzajúceho 5. ročníka Týždňa slovenských knižníc.

PhDr. Mária Kadnárová

Valné zhromaždenie SAK rozhodlo o zrušení členstva viacerých knižníc

Valné zhromaždenie rozhoduje o základných otázkach asociácie, o. i. môže rozhodnúť aj o zrušení členstva, ak si členská knižnica neplní svoje povinnosti alebo nezaplatí členský príspevok.

Na valnom zhromaždení asociácie, ktoré sa konalo dňa 26. novembra 2003 v Martine, bolo kvôli neplateniu členského príspevku po dobu dvoch rokov zrušené členstvo Knižnici Lekárskej fakulty Univerzity Komenského, Knižnici Rímskokatolíckej cyrilometodskej bohosloveckej fakulty Univerzity Komenského v Bratislave, Galantskej knižnici v Galante a Žitnoostrovej knižnici v Dunajskej Strede.

O zrušení svojho členstva Mestskej knižnice v Hlohovci požiadalo Mestské kultúrne centrum v Hlohovci, keďže knižnica sa stala jeho súčasťou.

Členskú základňu v súčasnosti tvorí 76 členov, z toho 1 národná knižnica, 8 vedeckých, 20 akademických, 37 verejných, 1 školská knižnica a 9 špeciálnych knižníc.

(dr)

Medzinárodný deň školských knižníc 2003

Medzinárodný deň školských knižníc (MDŠK), ktorý sa po piatykrát konal 27. októbra 2003, bol vyhlásený Dr. Blanche Woollovou, prezidentkou IASL (International Asociacion of School Librarianship), v roku 1999 a odvtedy sa uskutočňuje každý rok štvrtý októbrový pondelok. Témou MDŠK bolo *Odstraňovanie bariér*. Nie sú to len bariéry vo vzťahu k získavaniu

materiálu či financií, ale aj bariéry v interpersonálnej či sociálnej sfére. Školská knižnica by sa mala stať miestom, kde sa budú takéto bariéry rúcať a kde sa budú stavať mosty k ľuďom a k informáciám. Medzinárodná asociácia školských knihovníkov navrhla niektoré aktivity, ktoré by boli základom odstraňovania bariér v prístupe k školskej komunite, miestnym predstaviteľom a širokej verejnosti, ako aj na zlepšenie podmienok fungovania školských knižníc:

1. Zorganizujte deň otvorených dverí vo vašej knižnici a pozvite rodičov i ďalších členov miestnej komunity. Študenti môžu predviesť online katalógy, využitie počítačov alebo ukázať nové knihy, prípadne iné zdroje informácií.
2. Predstavte tému MDŠK nie iba v školskej knižnici, ale aj vo vstupnej hale školy alebo na inom vonkajšom priestranstve. Zapojte do tejto aktivity študentov.
3. Požiadajte svojich študentov, aby navrhli logo pre MDŠK, ktoré môže byť použité aj na webovej stránke. Vyberte najlepšie a pošlite ho spolu s menom študenta a názvom školy do IASL, aby ho správca webu mohol dať na stránku. Požiadajte študentov, aby vytvorili záložky do kníh, ktoré budú propagovať ich školskú knižnicu alebo MDŠK.
4. Pozvite miestneho politika alebo novinára, aby strávil pol dňa v školskej knižnici. Porozprávajte im o svojej školskej knižnici a ukážte im ju v činnosti. Nech študenti ukážu, čo dosiahli prostredníctvom školskej knižnice, ukážte im zdroje, porozprávajte sa o potrebách. Buďte pozitívne naladení, zdôrazňujte dôležitosť školskej knižnice vo výučbe.
5. V spolupráci so zamestnancom knižnice miestnej univerzity alebo kolégia zorganizujte besedu pre starších žiakov, ktorí budú pokračovať v štúdiu.
6. Zúčastnite sa spoločného popoludnia (alebo večera, závisí to od poslucháčov) v školskej knižnici, ktorého náplňou by boli otázky a odpovede týkajúce sa školskej knižnice alebo také otázky, ktoré bude možné zodpovedať za pomoci informačných zdrojov prístupných v knižnici. Jedna skupina môže vytvárať kvíz v predstihu pre dru-

hú skupinu. Vy môžete ponúknuť otázky (a odpovede) prostredníctvom mailing listu alebo webovej stránky IASL.

7. Vyhľadávajte na internete informácie o školských knižniciach v iných krajinách. Výsledky môžete použiť ako základ pre diskusiu, v čom sa odlišujú školské knižnice vo svete.
8. Urobte rozhovory s rodičmi a s inými ľuďmi v školskej komunite o tom, ako vyzerali školské knižnice v čase, keď oni chodili do školy. Venujte sa príbehom o zmenách, ktoré sa udiali v škole. Uveďte prepis rozhovoru aj s dostupnými fotografiami.
9. Skontaktujte sa so školskou knižnicou v inej krajine s cieľom vymieňať si správy, alebo sa pustte do spoločnej aktivity, možno aj prostredníctvom mailov alebo webovej stránky. Ak ste členom IASL, použite na to mailing list IASL.
10. Ak vaša škola má vlastné webové sídlo, vytvorte si zvláštnu stránku na oboznámenie verejnosti s Medzinárodným dňom školských knižníc. Do práce na nej zainteresujte študentov. Požiadajte webmastra IASL, aby vám vyhotovil linku.
11. Pošlite tlačové vyhlásenie vašim miestnym novinám s informáciou o Medzinárodnom dni školských knižníc. Viac informácií nájdete na webovej stránke IASL.
12. Hovorte ľuďom v škole o MDŠK a o dôležitosti školských knižníc v učení a vyučovaní.
13. Podporujte čítanie. Nech vaši študenti zostavia zoznam piatich kníh zo Slovenska (nie viac ako päť – posilní ich to v diskusii o ich voľbe), o ktorých si myslia, že by si ich mali prečítať aj študenti v zahraničí. Pošlite tento zoznam do IASL s informáciou o veku študentov, ktorí ho zostavili.
14. Informujte IASL (editor novín, správca webu) o vašich aktivitách a podelte sa o svoje nápady s ostatnými. Pošlite IASL správu o tom, čo robíte.
15. Pripravte knihu s medzinárodnou témou, ktorá môže zahŕňať upozornenie na knihy od autorov z iných krajín a v inom jazyku.
16. IASL pomôže pri uskutočnení MDŠK. Viac informácií je na jej webovej stránke.
17. Využite mailing list IASL, aby ste oboznámili členov asociácie s vašimi nápadi.
18. Zorganizujte návštevu hovorcu/zamestnanca z nejakej medzinárodnej organizácie alebo človeka, ktorý pracoval v cudzine, alebo niekoho, kto pracoval na nejakom medzinárodnom projekte.
19. Ak má vaša škola (alebo školská knižnica) časopis, napíšte krátky článok o MDŠK a o dôležitosti školskej knižnice vo vzdelávaní. Žiadajte od študentov, aby písali o svojej školskej knižnici a publikovali najlepšie články.
20. Spojte sa s miestnou knižnicou kvôli nejakej spoločnej aktivite, ktorá môže byť prezentovaná napríklad počas TSK.
21. Zorganizujte stretnutie, seminár spolu s miestnou pobočkou Spolku slovenských knihovníkov alebo Slovenskou asociáciou knižníc.
22. Zorganizujte návštevu inej školskej knižnice (alebo inej knižnice) pre vašich študentov tak, aby mohli stretnúť iných ľudí, ktorí sa zaujímajú o prácu v knižniciach, a videli, ako fungujú iné knižnice.

23. Podporte miestne knihovnicke asociácie, zúčastnite sa na ich aktivitách, ponúknite články o nich do novin a časopisov. Usporiadajte konferencie a semináre.
24. Usporiadajte spoločné stretnutie. Spojte sa s miestnymi školskými knihovníkmi, ostatnými knihovníkmi a ľuďmi, ktorí podporujú školské knižnice, na oslavu MDŠK. Pozvite tam riaditeľa školy. Pozvite tiež miestne a knihovnicke authority. Venujte im upomienkové predmety zo školských knižníc (záložky, balóny, medaily, odznaky).

Hľadajte ďalšie nápady, ako sprístupniť v školskej knižnici nové informačné zdroje, aby sa stala miestom, kde sa prekonávajú bariéry rôzneho druhu.

Viac informácií o IASL a Medzinárodnom dni školských knižníc nájdete na URL stránkach: www.iasl-slo.org; www.iasl-slo.org/isld2002.html.

✓ Lucia Paulinyová, Slovenská pedagogická knižnica, Bratislava

Literárna Senica Ladislava Novomeského 2004

Mesto Senica, Záhorská knižnica Senica, Záhorské osvetové stredisko Senica, Spolok slovenských spisovateľov, Národné osvetové centrum a Spoločnosť Ladislava Novomeského v Bratislave vyhlásili k 100. výročiu narodenia básnika *Rok Ladislava Novomeského* (16. januára až 15. decembra 2004).

V rámci Roka LN sa uskutoční už XVIII. ročník celoslovenskej autorskej súťaže *Literárna Senica Ladislava Novomeského 2004*. Súťaž je tematicky voľná, neanonymná. Každý autor môže poslať do súťaže až 5 poetických, resp. prozaických útvarov v rôznych literárnych žánroch v rozsahu do 20 strán

formátu A4. Súťaží sa v troch vekových kategóriách – žiaci ZŠ, stredoškôlaci, vysokoškôlaci a dospelí. Uzávierka súťaže je 30. júna 2004. Podrobnosti o podmienkach priebehu a vyhodnotení súťaže môžu záujemci získať na adrese: Záhorská knižnica (A. Kulíšková), Vajanského 28, Senica (tel. č.: 034/6513430).

Súčasne sa uskutočnia aj iné podujatia – putovné výstavy a odborný seminár SAV o živote a diele L. Novomeského, vyjde zborník esejí L. Novomeského o kultúre a výberová personálna bibliografia *Ladislav Novomeský*, v Bratislave bude odhalená pamätná tabuľa na dome, v ktorom žil a napísal svoju báseň *Dom, v ktorom žijem*, vo viacerých mestách budú premenované niektoré ulice na ulice Ladislava Novomeského.

-jk-

Ešte raz o Bibliotéke 2003

Medzinárodný knižný veľtrh Bibliotéka vstúpil do druhého desaťročia a pripomenul širokej verejnosti význam knihy v živote spoločnosti. Spreádzali ho súčasné problémy knižnej kultúry na Slovensku, znásobené obavami zvýšenej DPH na 19 %. Pochmúrnou prognózu produkcie kníh na budúci rok sa usiloval vo svojom otváracom prejave „vylepšiť“ štátny tajomník Ministerstva kultúry SR J. Kvarda, ktorý informoval o novom grantovom systéme EX libris na podporu literatúry, knižnej kultúry i knižnice. Okrem iného v úvodnom prejave povedal: „*Nakoľko z knižníc v Slovenskej republike sa pomaly, ale iste stávajú antikvariáty, pretože nemajú dostatočné zdroje na nákup novej literatúry, podporíme aj nákup informačných zdrojov pre knižnice. To by sa malo stať základom na dopĺňanie knižničných fondov, čím sa v druhej rovine podporí aj vydavateľská činnosť v oblasti pôvodnej tvorby.*“

Napriek všetkým obavám o prežitie knižnej kultúry u nás **Bibliotéka 2003** dokazovala svoju životaschopnosť. 11. ročník sa uskutočnil spolu s 8. ročníkom veľtrhu vzdelávania a didaktickej techniky **Pedagogika**, 9. ročníkom medzinárodného veľtrhu marketingovej komunikácie **Intermedia**, 8. ročníkom špecializovanej výstavy výroby písmen a znakov pre reklamu **Sign Slovakia** a 1. ročníkom špecializovanej výstavy vybavenia kancelárií **Office**.

Slovenská asociácia knižníc sa v roku 2003 už po 11-krát zúčastnila bratislavského knižného veľtrhu. V stánku SAK sa okrem materiálov SAK (Bulletin SAK, propagačné materiály z Týždňa slovenských knižníc a najnovšieho Adresára členských knižníc) prezentovalo so svojimi titulmi 24 členských knižníc (z toho 6 vedeckých, 1 špeciálna, 17 verejných knižníc). Štyri knižnice poskytli iba propagačný materiál. Spolu knižnice vystavili 40 titulov, 13 periodik, 3 CD a veľa rozmanitých bibliografických letákov i propagačných materiálov. Výzdobu stánku spestrili záložky z Dolného Kubína, súbor knihovníckych karikatúr z Knižnice Ružinov a fotodokumentácia Petra Kuzmu zo sprievodných podujatí SAK na Bibliotéke z rokov 2001 a 2002. Na Bibliotéke 2003 sa SAK nepropagoval nijakými sprievodnými podujatiami v záujme netrieštenia sil pred kongresom (odporúčanie SR SAK).

Návštevníkov z knižníc čakalo v stánku SAK prekvapenie: knižný dar z Nadácie otvorenej spoločnosti v podobe ôsmich titulov publikácií. Zástupcovia jednotlivých knižníc, ktorí navštívili stánok SAK, rozobrali 182 exemplárov.

V stánku rokovali:

- zástupcovia vydavateľstva Národnej knižnice ČR, ktorí prejavili záujem o užšiu spoluprácu a propagáciu vydání knižníc zo Slovenska. Asociácii venovali Bulletin plus, materiál JIB, Výročnú správu NK ČR a záverečnú správu Funkčné požiadavky na bibliografické záznamy;
- riaditeľka knižného veľtrhu Svět knihy p. Kalinová, ktorá navrhla úzku spoluprácu SAK a slovenských knižníc na knižných veľtrhoch v Prahe, Brne, Olomouci.

Záujem o vystavené exponáty:

Návštevníci ocenili predovšetkým Adresár členských knižníc SAK a informácie o regionálnych osobnostiach, histórii a literárnej tvorbe mladých (zborníky). O niektorých materiáloch informovala bližšie aj Knižná revue.

Bibliotéka 2004 by sa mala podľa najnovších informácií uskutočniť spolu s výstavou MODOM v termíne 20. – 24. októbra 2004.

Ludmila Čelková
S A V

Viete, že...

• ...existuje už aj Biblia pre zrakovo hendikepovaných?

Aurora Ministries – kresťanská organizácia – poskytuje Nový zákon na audiokazetách. Nahrávky sú dostupné v 64 jazykoch vrátane slovenčiny. Súbor kaziet je zasielaný úplne zdarma tým ľuďom, ktorí sú nevidiaci alebo slabozrakí, ako aj knižniciam, lekárom či organizáciám špecializujúcim sa na prácu s nevidiacimi. Individuálne osoby musia podať písomnú žiadosť s priloženým potvrdením o charaktere poškodenia zraku.

Do organizácie možno písať na adresu: BIBLE ALLIANCE, P. O. Box 621, Bradenton FL 34206, USA. Dopĺňujúce informácie a príslušné formuláre v anglickom jazyku sú na stránke Aurora Ministries – www.gospelcom.net/aurora/flash.htm.

• ...bola udelená cena Knihovník roka 2003?

Krajská pobočka SSK Bratislavského kraja v decembri minulého roka už po štvrtýkrát udeľovala túto cenu na základe výsledkov ankety, do ktorej sa mohli zapojiť všetci členovia príslušnej pobočky. Členstvo rozhodlo, že cenu Knihovník roka 2003 dostane PhDr. Daniela Bírová z Centra vedecko-technických informácií SR za pravidelnú a systematickú aktivitu pri príprave periodika *IT/lib*. Informačné technológie a knižnice (www.cvtisr.sk/itlib/itlib.htm) a za aktivitu pri budovaní prvého slovenského knižničného portálu InfoLib (www.infolib.sk).

• ...v máji sa bude konať konferencia INFORUM?

V dňoch 25. – 27. mája 2004 sa bude konať v Prahe už 10. ročník tejto konferencie (podrobnejšie pozri www.inforum.cz/inforum2004), ktorá je zameraná na elektronické informačné zdroje a ich profesionálne využívanie vo vede, výskume, vzdelávaní a podnikaní. Svojím zameraním je to ojedinelá akcia svojho druhu v celej strednej a východnej Európe a je určená pre pracovníkov odborných a verejných knižníc, manažérov, vedeckých a výskumných pracovníkov, lekárov, vysokoškolských učiteľov, špecialistov v oblasti IKT, pracovníkov verejnej správy, študentov a ďalších záujemcov o túto problematiku.

—mm—

Vláda schválila Stratégiu informatizácie Slovenska

Vláda minulý týždeň takmer po dvoch rokoch odkladov a vnútorných sporov medzi zástupcami štátu, akademickej obce a odbornej komunity schválila Stratégiu informatizácie spoločnosti. Ide o kľúčový dokument, ktorý definuje, čo musí štát urobiť, aby znížil svoje zaostávanie za vyspelou Európou v rozvoji informačnej spoločnosti.

Kľúčovým problémom Slovenska je v súčasnosti podľa stratégie absencia koordinácie medzi aktivitami jednotlivých rezortov, ktorú má vyriešiť vznik splnomocnenca vlády pre informatizáciu spoločnosti. Konkrétny návrh na vznik nového úradu má byť hotový v marci. Splnomocnenec bude okrem koordinácie jednotlivých rezortov definovať napríklad aj štandardy pre elektronickú komunikáciu v rámci štátnej správy i smerom k občanom.

Slovensko má... kvalifikovaných odborníkov v oblasti technológií, najmä v programovaní a vo vývoji softvéru... Práve títo odborníci však krajinu opúšťajú, pretože pre ich uplatnenie nie sú vytvorené dostatočné podmienky, čím SR postupne stráca svoju výhodu vyplývajúcu z dlhodobého rozvíjajúceho ľudského kapitálu.

Stratégia stanovuje množstvo úloh, ktoré kopírujú program eEurope+ schválený už takmer pred tromi rokmi, a ministerstvá by ich väčšinou mali splniť už tento rok. Podľa plánu by mal čo najskôr prebehnúť audit efektívnosti čerpania finančných prostriedkov na informatiku vo všetkých rezortoch...

Od urýchlenia informatizácie si vláda sľubuje nielen zlepšenie životnej úrovne občanov a zníženie nezamestnanosti, ale mala by pomôcť aj v boji proti korupcii a čiastočne vyriešiť aj nedostatok kvalifikovaných administratívnych pracovníkov. Vláda počíta aj s informačnou kampaňou... o strategickom význame digitálnej gramotnosti pre ich život a pre prosperitu Slovenska.

Z obsahu Stratégie informatizácie Slovenska

• *Najväčšie problémy*

- nedostatočná politická podpora informatizácie,
- absencia strategickej vízie,
- neujasnené kompetencie a nejestvujúca koordinácia medzi inštitúciami,
- absencia legislatívy podporujúcej zavádzanie nových technológií,
- roztrieštenosť finančných zdrojov.

• *Kto bude zodpovedať za informatizáciu?*

Bude ustanovený vládny splnomocnenec pre informatizáciu spoločnosti pri ministerstve dopravy, neskôr by mal pôsobiť nadrezortne a perspektívne sa jeho úrad zmení na samostatný ústredný orgán štátnej správy, prípadne i samostatné ministerstvo.

• *Prioritné oblasti rozvoja*

1. *Komunikačná infraštruktúra*

Cieľom je zabezpečiť pokiaľ možno rýchly, cenovo dostupný prístup k internetu pre všetkých občanov a podporiť rozvoj širokopásmových sietí pre vzdelávanie, vedu, kultúru, zdravotníctvo a verejnú správu. Jedným z prostriedkov má byť rozvoj konkurenčného prostredia v oblasti telekomunikácií, ako aj podpora bezdrôtových technológií.

2. *Informatizácia verejnej správy*

Cieľom je uľahčiť styk občanov aj firiem s orgánmi štátnej správy a zefektívniť administratívne procesy prechodom na digitálnu administratívu.

3. *Vzdelávanie*

Na zabezpečenie informačnej gramotnosti pre všetkých občanov bude potrebné dostatočné vybavenie škôl počítačmi a internetom, ale aj školenia a testovanie digitálnych znalostí pracovníkov v štátnej službe.

4. *Elektronický obchod a podnikanie*

Cieľom je umožniť podnikateľom realizovať elektronické transakcie s partnermi v EÚ aj zefektívniť fungovanie štátu vďaka prostriedkom elektronického obchodu.

5. *Výskum a vývoj*

Rozvoj informatiky a zvyšovanie úrovne slovenskej vedy vďaka informačným technológiám sa majú okrem iného zabezpečiť vybudovaním výkonnej infraštruktúry, priamymi investíciami aj daňovými a colnými úľavami.

6. *Elektronická bezpečnosť*

Cieľom je zabezpečiť ochranu a dôveryhodnosť slovenského digitálneho prostredia a zvýšiť bezpečnostné povedomie používateľov nových technológií.

• *Aké úlohy si vláda stanovila?*

- Ešte tento rok zjednotiť formu, dizajn a charakter obsahu poskytovaného na internetových stránkach jednotlivých rezortov a zaviesť jednotné štandardy.
- Do konca roku 2005 zaviesť systém elektronických identifikačných preukazov totožnosti ako predpokladu na využívanie online služieb.
- Poskytovať praktické informácie v digitálnej podobe užitočné pre občanov a firmy vrátane informácií z oblasti práva a administratívy, kultúry, životného prostredia a dopravy, prepojené na centrálny vládny portál.
- Do konca tohto roka zriadiť elektronický portál pre verejné obstarávanie, kde budú môcť firmy súťažiť o štátne zákazky.

- Pripojiť všetky školy na internet a upraviť učebné osnovy tak, aby umožnili používať nové učebné metódy.
- Zabezpečiť, aby každý žiak po skončení povinnej školskej dochádzky vedel pracovať s počítačom.
- Vybudovať verejnú prístupovú sieť umožňujúcu využívanie elektronických služieb občanom, ktorí nevlastnia počítač.
- Do konca budúceho roka spustiť systém zvyšovania počítačovej gramotnosti špecifických skupín obyvateľstva, napríklad žien, Rómov, zdravotne postihnutých, seniorov a obyvateľov vidieka.
- Podporiť elektronizáciu malých a stredných podnikov a zriadiť „referenčné centrá“, ktoré by mali firmám pomôcť pri začleňovaní elektronického obchodu do obchodných stratégií. Podporiť využívanie elektronického podpisu.
- Umožniť vykonať administratívne postupy elektronicky, napríklad zrýchlený elektronický postup na založenie firmy.
- Podporiť využívanie elektronického podpisu v rámci verejného sektora.
- Zabezpečiť pripojenie na internet vo všetkých knižniciach do konca tohto roku.
- Umožniť prístup do akademickej siete školám, múzeám, knižniciam...
- Odštartovať program zvyšovania informačnej gramotnosti štátnych zamestnancov.
- Informatizácia zdravotníckych zariadení, prepojenie so zdravotníckymi sieťami EÚ.

● **Potrebné zmeny v legislatíve**

- Novelizovať zákon o slobodnom prístupe k informáciám, aby orgánom verejnej správy a samosprávy ukladal povinnosť informovať cez internet.
- Novelizovať zákony tak, aby bolo možné použiť údaje v elektronickej forme na právne úkony.
- Vypracovať úplne nový návrh zákona o verejnom informačnom systéme, ktorý by nahradil dnes už nevyhovujúci zákon z roku 1995.

Prevzaté z denníka SME, 28. 1. 2004. Skrátíl -jk-

Informačná spoločnosť – globálna výzva v novom miléniu

V súčasnom svete na prahu 21. storočia pozorujeme transformáciu od priemyselnej spoločnosti k informačnej spoločnosti. Dynamický proces naštartoval základné zmeny vo všetkých oblastiach ľudského života – šírenie vedomostí, sociálna interakcia, ekonomika, riadenia podnikov, politika, médiá, vzdelávanie, zdravie, voľný čas a zábava.

Sme na prahu novej revolúcie varí najväčšej v dejinách ľudstva. Vývoj v informačnej

spoločnosti prebieha veľkou rýchlosťou. Sledujeme zrýchľovanie kovergencie medzi telekomunikáciami, multimédiami a informačnými technológiami (IT). Táto konvergencia umožňuje vývoj a produkciu nových výrobkov a služieb a ovplyvňuje riadenie podnikov a obchod. V rovnakom čase môžeme pozorovať explóziu nových trhových príležitostí, rast konkurencie a umiestňovanie zahraničných investícií do nových oblastí.

Týmito výzvami sa zaoberal Svetový summit o informačnej spoločnosti, ktorý sa za účasti predstaviteľov vlád, OSN, občianskej spoločnosti a súkromného sektora uskutočnil v dňoch 10. – 12. decembra 2003 v Ženeve, Švajčiarsko. Program summitu je rozdelený do dvoch fáz. Prvá fáza, ktorá prebehla v Ženeve, sa zaoberala zadefinovaním širších tém týkajúcich sa rozvoja informačnej spoločnosti. Účastníci prijali Deklaráciu princípov (stavebné bloky informačnej spoločnosti) a Plán aktivít pre jednotlivé stavebné bloky. Druhá fáza bude pokračovať 16. – 18. decembra 2005 v Tunisku a bude sa zaoberať zhodnotením pokroku.

Deklarácia princípov – spoločná vízia informačnej spoločnosti

Informačná spoločnosť (IS) vo svete by mala byť orientovaná na ľudí, inkluzívna a rozvojová. Každý človek by mal mať možnosť šíriť, využívať a prijímať informácie a vedomosti. Treba umožniť ľuďom a komunitám využívať potenciál infokomunikačných technológií (IKT) na zabezpečenie trvalo udržateľného rozvoja, zlepšenia kvality života a ochrany ľudských práv. Deklarácia princípov definuje výzvy, ktoré stoja pred ľudstvom, a na základe týchto výziev stanovila 11 stavebných blokov.

Výzvy informačnej spoločnosti

- Využitie IKT na podporu rozvojových cieľov OSN stanovených v Deklarácii milénia – boj s extrémnou chudobou, základné vzdelanie pre všetkých, podpora rovnosti žien a mužov, redukcia úmrtnosti, udržateľnosť životného prostredia, zlepšenie zdravia matiek, rozvoj globálnych partnerstiev pre mierový a prosperujúci svet.
- Centrálna úloha vedy a výskumu a vzdelávania pre rozvoj informačnej spoločnosti.
- Riešenie problému nerovnakej distribúcie IKT medzi rozvojovými a rozvinutými krajinami.
- Mladí ľudia v informačnej spoločnosti. Mladí ľudia sú budúca pracovná sila, budúci tvorcovia a používatelia IKT. Dať šancu všetkým mladým ľuďom využívať IKT.
- Ženy a informačná spoločnosť. Umožniť ženám aktívne sa zúčastňovať vo všetkých sférach informačnej spoločnosti.
- Marginalizované skupiny a informačná spoločnosť (prist'ahovalci, hendikepovaní ľudia, utečenci, nezamestnaní, menšiny).
- Umožniť prístup k IKT ľuďom žijúcim vo vidieckych a odľahlých oblastiach.
- Zachovanie kultúrnej identity a kultúrnej diverzity v informačnej spoločnosti.
- Zohľadnenie potrieb ľudí v rozvojových krajinách.
- Budovanie inkluzívnej IS – nové formy solidarity a nové formy partnerstiev.

Informačná spoločnosť pre všetkých

Deklarácia princípov definovala 11 kľúčových princípov alebo stavebných blokov informačnej spoločnosti:

1. Úloha vlád a zainteresovaných skupín v podpore rozvoja IKT.
2. IKT infraštruktúra – základ pre inkluzívnu informačnú spoločnosť.
3. Prístup k informáciám a vedomostiam.
4. Budovanie kapacít – vzdelávanie, získanie IT zručností.
5. Budovanie dôvery a bezpečnosti vo využívaní IKT.
6. Vhodné prostredie – transparentnosť, konkurencia, legislatíva.
7. Aplikácie IKT – prínos pre všetky oblasti života.
8. Kultúrna diverzita a identita, lingvistická diverzita a lokálny obsah.
9. Média.
10. Etická dimenzia informačnej spoločnosti.
11. Medzinárodná a regionálna spolupráca.

Aktivity a ciele do roku 2015

Plán aktivít premieňa kľúčové princípy do aktivít, ktoré treba uskutočniť pre rozvoj globálnej informačnej spoločnosti. Poskytuje otvorenú platformu reagujúcu na rýchly rozvoj danej oblasti a zohľadňuje rôzne stupne rozvoja IS vo svete:

- Vybaviť a prepojiť informačnými a komunikačnými technológiami všetky vidiecke oblasti, univerzity, stredné a základné školy, vedecké a výskumné centrá, knižnice, kultúrne centrá, poštové úrady a archívy, zdravotné strediská a nemocnice, vytvoriť komunitné prístupové body.
- Vytvoriť webové stránky a e-mailové adresy lokálnych a centrálnych úradov.
- Prispôsobiť výučbu na základných a stredných školách potrebám informačnej spoločnosti.
- Zaisťiť, aby všetci ľudia na svete mali prístup k TV a rozhlasu.
- Podporiť rozvoj obsahu vo všetkých svetových jazykoch.
- Zaisťiť, aby polovica svetovej populácie mala prístup k IKT.

Jana Stadtruckerová

(Autorka je predsedníčka odbornej komisie MSD pre informačné technológie.)

Prevzaté z: SLOVO, spoločensko-politický denník, 18. 12. 2003. Dostupné aj na internetovej adrese: www.mladi.sk/index.php?tema=%5B%20IT%20%5D&page=tema2

Fenomén E-book – Oplatí sa čítať knihy na monitore?

Pamätám si veľmi dobre, ako sa pred pár rokmi začalo dosť nahlas hovoriť o tom, že kniha ako médium na papieri, v ktorej možno listovať, šuchotať jej stranami, voňať jej kníhtlačiarstvu vôňu, sa v priebehu rokov stane prežitkom. Nestalo sa tak a dnes som presvedčený, že k tomu ani nikdy nedôjde. Napriek tomu sa však e-booky, alebo ak chcete elektronické knihy, tešia čoraz väčšej obľube. Trend digitalizácie kníh dokonca prišiel i na Slovensko, a tak okrem Orwella, Adamsa či Asimova môžete na internete siahnuť i na online verzie diel Hviezdoslava, Kukučína či Laskomerského.

Pre človeka, ktorý citlivo vníma rýchly rozvoj moderných technológií, môže fenomén kniha znamenať jednu z ozajstných anomálií. Je totiž jedným z mála vynálezov (ak to môžeme takto nazvať), ktoré sa od svojho vynájdenia zmenili naozaj len minimálne. Spočiatku sa prepisovali, potom prišla kníhtlač a spolu s ňou i masové rozšírenie kníh medzi široké vrstvy obyvateľov, neskôr pribudli ďalšie postupy, ktoré dokázali zrýchliť, zjednodušiť a v konečnom dôsledku i zlacniť tlačenie knižných publikácií. Ak by sme však mali možnosť pozrieť sa na knihu spred 500 rokov, vo svojej podstate by sa jej dnešnej podobala takmer ako vajce vajcu.

História na minútku

Azda i preto teória interaktívnej knihy prišla na svet oveľa skôr než samotný boom zariadení, ktoré by umožňovali jej existenciu. Elektronické knihy sa tak začali rodiť už v neskorých šesťdesiatych a začínajúcich sedemdesiatych rokoch minulého storočia. Medzi prvých priekopníkov tejto priam kacírkej myšlienky môžeme zaradiť **Alana Kaya** – v tom čase (okolo roku 1968) študenta na univerzite v Utahu. Vo svojom pôvodnom koncepte zvanom **Dynabook** Alan predvídal príchod prenosného interaktívneho osobného počítača s digitálnym panelom a možnosťou bezdrôtovej komunikácie. Neskôr boli jeho myšlienky rozvinuté v **Xerox Palo Alto Research Center**. Za presné definovanie pojmu „elektronická kniha“ („electronic book“) vďaka inému pánovi **Andriessovi Van Damovi**, najväčší prínos pre „e-booky“ v ich ranej histórii mal však nepochybne projekt Gutenberg, ktorý sa začal rozvíjať až o niekoľko rokov neskôr – presnejšie v roku 1971.

Jeho zakladateľom bol **Michael Hart**, ktorý práve v tomto období získal operátorský účet na stroji Xerox Sigma V na univerzite v Illinois a keďže častokrát nevedel, čo so zvyšným časom, krátil si ho rôznymi spôsobmi – jedným z nich bolo i kompletne prepísanie **Deklarácie nezávislosti**, ktoré sa potom následne pokúšal poslať každému v sieti (dnes by sme tento počin nazvali nevyžiadanou poštou alebo spamom). Neskôr, aj na popud tejto situácie, dospel k nasledujúcemu pravidlu, ktoré potom prostredníctvom projektu Gutenberg len ďalej rozširoval: „všetko, čo môže byť napísané do počítača, môže byť natrvalo uchované a donekonečna rozmnožované“.

Hart tvrdil, že ak raz existuje akákoľvek kniha (alebo hocičo, čo obsahuje text, obrázky

ap.), potom k nej musí automaticky existovať nespočetné množstvo kópií prístupných každému na našej planéte. Od roku 1971 až do dnešných dní autori projektu svetu pripravili celé tisícky digitalizovaných kníh. Z histórie „e-bookov“ potom ešte netreba opomenúť nástup multimediálnych encyklopédií na začiatku 90. rokov, neskôr príchod populárneho formátu *Portable Document Format* (PDF) a v neposlednom rade i rozvoj vreckových zariadení, ktoré sú na čítanie e-kníh doslova ako stvorené.

Elektronické knihy – prečo áno a prečo nie

Predstavme si na chvíľu, o čo jednoduchšiu prácu má knižnica, ktorá sa namiesto bežných tlačených publikácií rozhodne „skladovať“ knihy elektronické. V bežnej knižnici sa mnoho titulov zvykne stratiť, alebo ich niekto jednoducho ukradne, po čase sa navyše publikácia opotrebuje alebo poškodí a už nemôže plniť taký účel ako predtým. V knižnici s elektronickými knihami toto neplatí, okrem toho vám navyše k prečítaniu si knihy nezabráni ani fakt, že ju už má niekto iný, a čo je najlepšie, knihu do takejto knižnice vlastne ani nemusíte vrátiť. Knižnica je tu pre vás 7 dní v týždni, 24 hodín denne. Oveľa lepšie sa vám v knihách vyhľadáva, môžete sa ihneď presunúť na určené miesto v tej-ktorej publikácii, alebo nájsť tú knihu, ktorú potrebujete, podľa výrazov, ktoré sa nachádzajú v jej vnútri (teda nielen podľa krátkého popisu, tak ako je to v bežných knižniciach). Knižnica potom vlastne ani nepotrebuje veľkú budovu, čítareň, veľký počet zamestnancov – znížia sa náklady, zvýši efektívnosť.

Existuje však aj nesmierne množstvo nevýhod. Ak si chcete prečítať „e-book“, potrebujete k tomu počítač alebo iné zariadenie na to určené, často i špeciálny softvér, hoci na bežnú knihu stačí vedieť čítať. Rovnako je to s pohodlím – zariadenie, ktoré by umožňovalo rovnako pohodlné čítanie, ako je to v prípade tlačených kníh, bez poškodzovania zraku a iných vedľajších efektov zatiaľ neexistuje. Väčšina našich ľudí by si momentálne, v prípade, že by chcela kompletne prejsť na čítanie e-bookov, musela vysťahovať s obyčajnými počítačmi, na ktorých čítanie kníh veru nemožno považovať za pôžitok.

Je to legálne?

Hoci som pár riadkov vyššie polemizoval o výhodách elektronických kníh, pravda je tá, že ešte stále veľká časť z tlačených publikácií nemôže byť legálnym spôsobom prevedená do jej digitálnej podoby. Niektoré vydavateľstvá sa pokúšali a stále pokúšajú predávať elektronické verzie známych titulov, no väčšina sa šíri zadarmo. Mnohí ľudia odmietajú kupovať si elektronické publikácie – azda je to preto, že na rozdiel od bežných kníh, ktoré si kúpia v obchode, tu takýmto spôsobom nezískajú nič, čo by mohli chytiť do rúk, a teda i v tom najužšom zmysle slova považovať za svoje vlastníctvo. Neraz sa tak stáva, že kniha, ktorú si v elektronickej podobe niekto kúpil na internete, sa ihneď objavila inde úplne zadarmo, a to už je dôvod aj pre vydavateľstvá a autorov, aby radšej ostali pri tlačených verziách, kde je riziko zneužitia menšie.

Knihy sa však aj napriek tomu dostávajú na internet. Väčšinou za podobnými skutkami stoja klasickí používatelia, ktorí knihu z tlačenej podoby prekonvertujú do elektronickej. Buď vsadia na skenery a v druhom kroku potom na kvalitný program na rozpoznávanie textu, alebo jednoducho knihu prepíšu. Takýmto spôsobom možno za istých okolností knihu dostať von i legálnym spôsobom – ak je autor 75 rokov po smrti a jeho autorské práva nezdedil nikto z príbuzných, alebo to on priamo povolil. Dostať na internet Epos o Gilgamešovi alebo Shakespeara preto problémom zrejme nebude.

Často sme však svedkami i nelegálneho šírenia kníh na internete. Keď som napríklad pripravoval podklady pre tento článok, dostal som sa k odkazom na kompletné znenia kníh ako Harry Potter, Pán prsteňov a iných, na ktorých voľné šírenie internetom istotne nebolo vydané povolenie. Našinci potom zaiste radi obetujú i oné pohodlie, ktoré by mali s tlačenu verziou, a vrhnú sa na publikáciu, ktorú dostanú na internete zadarmo. Vydavateľstvá sa proti takýmto krokom, samozrejme, bránia, ako len vedia, väčšinou však svoj boj prehrávajú na plnej čiare.

Keď napríklad začiatkom tohto leta jedna česká študentka za mesiac preložila kompletnú piatu časť Harryho Pottera, hoci príslušné vydavateľstvo ohlásilo, že tak urobí až do konca februára budúceho roka, ihneď sa po nej vrhlo a podalo na ňu žalobu. Jej, inak v skutku kvalitný preklad, musel byť z pôvodného zdroja stiahnutý, čitatelia sa však postarali o to, že sa rozšíril po celom internete, a dnes toho, kto by chcel dostať publikáciu úplne z obehu, vopred ľutujem, lebo niečo také vlastne už ani nie je možné. Vydavateľstvo Albatros doplatilo na svoju pomalosť pri preklade.

Inokedy však elektronické knihy môžu vydavateľovi, naopak, namiesto škody zabezpečiť veľké zisky. Keď **Bruce Eckel**, autor známych kníh o programovaní v Jave a C++, voľne na internete uverejnil svoje poznámky k predošlým prednáškam, v momente vyvolali u ľudí taký ohlas, že vydavateľ pristúpil k ich knižnému vydaniu, ktoré napriek umiestneniu totožného textu na internete zarobilo nemalú sumu. Z našich končín obdobne dopadol Polnočný denník Maxima E. Matkina, ktorý sa až po uverejnení na internete dočkal i svojho knižného publikovania. „E-book“ je teda i veľkou šancou pre začínajúcich autorov, nielenže majú takto možnosť prezentovať svoj talent, ale stojí ich to i minimum financií.

Ja osobne tiež veľkú výhodu vidím v tom, že vďaka publikovaniu diel slovenských autorov na internete sa najmä pre mladých otvára väčšia možnosť ich spoznávania. Málokto z dnešnej mladej generácie zájde do knižnice, aby si prečítal Hviezdoslava alebo Timravu, keď však na internete nájde online verziu celého diela, predsa len asi po ňom siahne oveľa radšej.

Nehovoriac tiež o tom, že niektoré diela už v kníhkupectve nenájdete. Keď som ja písal tento článok, natrafil som na Krvavé sonety od Hviezdoslava, ktoré som predtým poznal len z úryvkov, a až na internete som sa dostal k ich kompletnej verzii. Domnievam sa, že túto publikáciu už v kníhkupectve nedostanete (v knižnici sa dostanete pravdepodobne maximálne k výtlačku z nejakého roku 1979). Ak sa na vec pozeráme z tohto pohľadu, myslím, že „e-booky“ sú i pre našu literatúru v istom smere záchranou.

Ak to mám zhrnúť, „e-booky“ poznáme legálne, ale veľa je i nelegálnych. Môžete si prečítať oboje, no mali by ste mať na mysli, že v niektorých prípadoch môžete porušovať zákon. Pozrime sa ešte na záver po niektorých slovenských zdrojoch, ktoré máme k dispozícii. Hovorím niektorých, lebo už len zadaním slova „e-book“ do vášho vyhľadávača natrafíte na naozaj nepreberné množstvo stránok práve s touto problematikou. Nebudeme proti, keď na ďalšie kvalitné zdroje upozorníte v diskusii.

Slovenské e-booky

- **Knihománia** (<http://www.knihomania.sk>)

Stránka sa definuje ako „virtuálne vydavateľstvo elektronických kníh“, ponúka na stiahnutie väčšinou diela začínajúcich autorov. V súčasnosti obsahuje okolo 25 titulov, no zdá sa, že knihy stále pribúdajú.

- **Klub Elektronických Kníh** (<http://www.elbooks.sk>)

Klub elektronických kníh je ozajstným zdrojom skvostných publikácií najmä v slovenskom jazyku, o čom svedčí i fakt, že jeho knihy preberá i časopis PC Revue do svojej prílohy CD. Medzi inými upútajú knihy Kukučina, Laskomerského a ďalšie.

- **Prešporok ebook** (<http://www.presporok.sk/ebook>)

Stránka ponúka diela začínajúcich amatérov.

- **bookz.sk** (<http://www.bookz.sk>)

Zdroj zaujímavých článkov o elektronických knihách, ale najmä databáza nespočetného množstva kníh v českom a slovenskom jazyku. Tu však treba upozorniť čitateľov, že nie všetky sú legálne. Nájdete tu aj spomínané Krvavé sonety od Hviezdoslava, ale i Orwellovu Zvieraciu farmu či román 1984. Priznám sa, ktoré z tu spomínaných titulov sú legálne – neviem. Autori šikovne na hlavnú stránku umiestnili text, že všetok obsah je legálny, no hlbšie v podstránkach sa dozvieme, že knihy možno sťahovať iba ak už doma máte ich tlačенú verziu, autori sú 75 rokov mŕtvi a nevzťahujú sa tak na ne autorské práva, alebo ich sťahujete s cieľom ich citovať (teda prečítate si iba časť knihy a potom ju zničíte), alebo ste osobou s poškodeným zrakom. Je isté, že za podobných podmienok je sťahovaná len malá časť kníh, ktoré tu nájdete, a text je len číročirým spôsobom, ako presunúť prípadnú právnu zodpovednosť z vydavateľa na čitateľa.

Zahraničné virtuálne knižnice nájdete napríklad na internetovej adrese www.elbooks.sk/linky.html.

Tomáš Ulej (tomas@disk.sk)

Autor článku je šéfredaktorom DISK.SK a súhlasí so zverejnením tohto článku (napísaného pre www.disk.sk/index.php?s=2) v Bulletinu SAK, za čo mu vyslovujeme aj touto cestou poďakovanie.

Americké asociácie knihovníkov

K. M. Suchorukov

Do pozornosti čitateľom predkladáme výťah z článku, ktorý priniesol informácie o 50 najväčších celoštátnych vydavateľských, knihkupeckých, knihovníckych/knižničných a informačných asociáciách a združeniach v USA. Má to pre nás nielen teoretický, ale aj praktický význam pre možné využitie ich skúseností v našich podmienkach.

Niektoré americké „knížničné“ asociácie sú úplne nezávislé, iné sú súčasťou silnejších združení ako kolektívni členovia, ale si zachovávajú autonómiu vo všetkých základných otázkach činnosti tak vnútri krajiny, ako aj voči zahraničiu.

Takmer všetky tieto mimovládne dobrovoľné organizácie vedú prezidenti alebo rady riaditeľov zvolené na národných konferenciách členov; členovia môžu byť tak individuálni, ako aj kolektívni. Počet knižničných asociácií sa nepretržite zvyšuje. Uvádzame len vybrané celoštátne, najznámejšie a dlhodobo existujúce organizácie.

● **Americká asociácia knižníc** (American Library Association – ALA)

Bola založená v roku 1876. Zjednocuje okolo 60 000 členov, najmä individuálnych, ktorí predstavujú knižnice všetkých typov – verejné, školské, knižnice univerzít a vysokých škôl, štátov, knižnice špeciálne (slúžiace nemocniciam, väzeniam, vojenským útvarom) a i. Mnohé odbory alebo skupiny včlenené do ALA si zachovali svoj status nezávislých asociácií; majú vlastné programy, riadiace orgány, rozpočty a publikácie.

Základné ciele: Zabezpečenie všestrannej dostupnosti ku knižničným informáciám, legislatívne zabezpečenie knižničnej problematiky, profesijná príprava, štúdium najnovšej elektronickej techniky a jej zavádzanie do všetkých procesov knižnično-bibliografickej služby.

Hlavné publikácie:

- Výber (Choice) – 11-krát ročne,
- Zoznam kníh (Booklist) – 22-krát ročne,
- Americké knižnice (American libraries) – mesačník,
- Spravodajca ALA (The ALA handbook of organization).

Internetová adresa: www.ala.org.

● **Americká asociácia školských knihovníkov** (*American Association of Schools Librarians – AASL*)

Bola založená roku 1951 ako samostatná zložka Americkej asociácie knižníc. Zjednocuje vyše 8 000 členov ALA zaoberajúcich sa problémami alebo zainteresovaných na problémoch školských knižníc.

Základné ciele a úlohy: rozširovanie a skvalitňovanie knižničných služieb na základnej a strednej škole, koordinácia doplňovania fondov so vzdelávacími programami, vykonávanie sociologických a iných vedeckých výskumov v sieti školských knižníc, vypracúvanie noriem knižničnej obsluhy, boj za zvýšenie statusu a životnej úrovne školských knihovníkov.

Publikácie:

- Výskumy združenia školských knižníc (School library media research) – elektronické vydanie,
- Vyhľadávanie poznatkov (Knowledge quest) – 5-krát ročne.

Internetová adresa: www.ala.org/aasl.

● **Asociácia správcov a obhajcov knižníc** (*Association for Library Trusters and Advocates – ALTA*)

Založená roku 1890, od roku 1961 existuje ako samostatná zložka ALA. Zjednocuje vyše 1 400 členov zaoberajúcich sa politickými a právnymi problémami riadenia a organizácie knižníc všetkých typov.

Základné ciele a úlohy: príprava riadiaceho personálu, zabezpečenie optimálnych foriem a metód financovania knižníc, vypracúvanie právnych noriem a predpisov, všestranný rozvoj a povzbudzovanie spoločenskej podpory knižničnej činnosti.

Publikácie:

- Bulletin Hlas (Voice) – štvrtročník.

Internetová adresa: www.ala.org/alta.

● **Asociácia knižničných služieb pre deti** (*Association for Library Services to Children – ALSC*)

Založená roku 1901, existuje ako samostatná súčasť ALA. Zjednocuje 3 600 členov, ktorí sa zaoberajú problémami školských knižníc.

Základné ciele a úlohy: posudzovanie a výber knižných a neknižných materiálov pre deti školského a staršieho školského veku, všestranné zdokonaľovanie metód a foriem obsluhy, zapájanie detí do čítania, uskutočňovanie rôznych prieskumov a výstav.

Publikácia:

- Časopis knižničných služieb pre deti (Journal of youth services in libraries).

Internetová adresa: www.ala.org/alsc.

● **Asociácia knižníc na vysokých školách a vo výskumných ústavoch** (*Association of College and Research Libraries – ACRL*)

Založená roku 1938, existuje ako zložka ALA. Združuje vyše 11 000 členov, ktorí pracujú v knižniciach vysokých škôl, univerzít a rôznych vedeckých organizácií vrátane akademických knižníc.

Základné ciele a úlohy: poskytovanie knižničných a informačných služieb na báze automatizácie, ktoré sú zamerané na prípravu a efektívnosť činnosti vysokokvalifikovaných špecialistov a vedeckých kádrov pre všetky oblasti vedy, rozpracúvanie metód plánovania, financovania a riadenia v uvedených knižniciach, príprava všeobecnej stratégie knižničnej obsluhy pri práci so vzácnymi knihami, rukopismi, publikáciami o umení, knihami v slovanských, ázijských a afrických jazykoch.

Publikácie:

- Publikácie v knihovníctve (Publications in Librarianship) – rôzna periodicitá,
- Výber (Choice) – 11-krát ročne,
- Knižnice vysokých škôl a vedecké knižnice (College and research libraries) – 6-krát ročne,
- Novinky knižníc vysokých škôl a vedeckých knižníc (College and research libraries news) – 11-krát ročne,
- Knižničná práca so vzácnymi knihami a rukopismi (Rare books and manuscripts librarianships) – 2-krát ročne.

Internetová adresa: www.ala.org/acrl.

● **Asociácia knižničnej administratívy a riadenia** (*Library Administration and Management Association – LAMA*)

Založená roku 1957, pôsobí ako zložka ALA. Zjednocuje vyše 5 000 členov, ktorí sa zaoberajú problémami teórie a praxe riadenia knižníc.

Základné ciele a úlohy: rozpracúvanie spôsobov organizácie, otázok financovania, projektovania a výstavby knižníc rôzneho typu, princípov prípravy kádrov a stratégie spoločenských vzťahov v knižničnej oblasti.

Publikácie:

- Knižničná administratíva a riadenie (Library administration and management) – štvrťročník,
- Príklady z LAMA (Leads from LAMA) – elektronický týždenný bulletin.

Internetová adresa: www.ala.org/lama.

● **Asociácia knižničnej a informačnej technológie** (*Library and Information Technology Association – LITA*)

Založená roku 1996, pôsobí ako zložka ALA. Združuje okolo 5 500 členov, ktorí sa zao-

berajú rozpracúvaním a zavádzaním automatizovaných technológií a systémov do knižničnej činnosti.

Základné ciele a úlohy: rozvoj telekomunikácií, informačno-knižničných sietí, prístrojového a programového zabezpečenia na zavádzanie, uchovávanie, vyhľadávanie a poskytovanie bibliografických informácií, uskutočňovanie aplikovaného výskumu, seminárov, konferencií o zavádzaní výtvarných vedecko-technického pokroku do knižničnej činnosti, najmä ktoré sa týkajú elektronických publikácií, retrospektívnej konverzie, optických informačných systémov.

Publikácie:

- Informačné technológie a knižnice (Information technology and libraries) – štvrťročník,
- Informačný bulletin LITA (LITA newsletter) – štvrťročník v elektronickej forme.

Internetová adresa: www.lita.org.

• *Asociácia verejných knižníc (Public Library Association – PLA)*

Bola založená roku 1944 a pôsobí ako súčasť ALA. Združuje okolo 8 600 členov, ktorí sa zaoberajú problémami verejných knižníc všetkých typov a podôb.

Základné ciele a úlohy: zabezpečenie rovnakej dostupnosti k informáciám pre všetky verejné knižnice, vypracúvanie noriem knižničnej obsluhy, reklamy, plánovania a financovania, príprava a zvyšovanie kvalifikácie knižničných kádrov, vykonávanie špeciálnych výskumov a kampaní na podporu čítania na národnej a regionálnej úrovni.

Publikácie:

- Verejné knižnice (Public libraries) – 6-krát ročne.

Internetová adresa: www.pla.org.

• *Asociácia referenčných a používateľských služieb (Reference and User Services Association – RUSA)*

Bola založená roku 1972 ako zložka ALA. Združuje okolo 4 800 členov, ktorí sa zaoberajú problémami informačno-poradenských a knižničných služieb a všeobecnej knižničnej obsluhy dospelých čitateľov.

Základné ciele a úlohy: koordinácia činnosti všetkých zložiek ALA v uvedených sférach, rozpracúvanie otázok plánovania a financovania vedeckých výskumov, zavádzania ich výsledkov do praxe, príprava a zvyšovanie kvalifikácie knižničných kádrov, kooperácia v katalogizácii, rozvoj medziknižničného predplatného a služieb elektronického dodávania dokumentov.

Publikácie:

- Posledné novinky RUSA (RUSA update) – štvrťročník,
- Informačné vydanie RUS-Q – štvrťročník.

Internetová adresa: www.ala.org/rusa.

● **Asociácia knižničných zbierok a technických služieb** (*Association for Library Collection and Technical Services – ALCTS*)

Založená roku 1957 ako zložka ALA. Zjednocuje vyše 5 100 členov, ktorí sa zaoberajú problémami fungovania základných služieb každej knižnice.

Základné ciele a úlohy: rozpracúvanie otázok doplňovania, identifikácie, katalogizácie, klasifikácie, kopírovania a uchovávanía knižničných fondov, kooperácia, integrácia knižničných zdrojov, ich výmena, ich hodnotenie vzhľadom na perspektívu.

Publikácie:

- Knižničné zdroje a technické služby (Library resources and technical service) – štvrtročník,
- Bulletin ALCTS (ALCTS newsletter) – 6-krát ročne.

Internetová adresa: www.ala.org/alcts.

● **Asociácia knižničných služieb pre mládež** (*Young Adult Library Service Association – YALSA*)

Bola založená roku 1957 ako zložka ALA. Združuje vyše 2 600 členov, ktorí sa zaoberajú problémami knižničnej obsluhy študujúcej a pracujúcej mládeže (vo veku 12 – 18 rokov).

Základné ciele a úlohy: zabezpečenie mládeži primeraných práv na prístup k informáciám, štúdiu čitateľského záujmu tejto kategórie používateľov, vypracovanie kritérií pre hodnotenie špeciálnych knižných a neknižných materiálov a knižničných programov pre mládež, príprava a zvyšovanie kvalifikácie knižničných kádrov.

Publikácie:

- Časopis knižničnej obsluhy mládeže (Journal of youth services in libraries) – štvrtročník.

Internetová adresa: www.ala.org/yalsa.

● **Asociácia vedeckých knižníc** (*Association of Research Libraries – ARL*)

Bola založená roku 1932. Zjednocuje 120 kolektívnych členov, najmä univerzitné knižnice, individuálne členstvo tu nie je.

Základné ciele a úlohy: rozpracovanie stratégie dlhodobého a krátkodobého plánovania spoločnej metodickej a výskumnej činnosti vedeckých knižníc, zjednotenie fondov a zdrojov v záujme zvýšenia kvality bibliografických a knižničných služieb, najmä na vysokých školách a vo vedeckých centrách, zabezpečenie bibliografickej evidencie a štatistiky, rozpracovanie princípov uchovávanía a konzervácie fondov.

Publikácie:

- Ročný prehľad o mzde v ARL (ARL annual salary survey),
- Informačný bulletin ARL (ARL newsletter) – 6-krát ročne,

- Štatistika ARL (ARL statistics) – každoročne.

Internetová adresa: www.arl.org.

- **Asociácia lekárskejších knižníc** (*Medical Library Association – MLA*)

Založená roku 1898. Združuje vyše 5 100 členov pracujúcich v knižniciach lekárskejších vedeckých a vzdelávacích ústavov a tiež zaoberajúcich sa aj poradensko-bibliografickými službami s medicínskou tematikou.

Základné ciele a úlohy: všestranné zdokonaľovanie knižničných a informačných služieb odborníkom v oblasti medicíny, študentom i pacientom, kooperácia knižničných fondov a zdrojov, zlepšovanie profesionálnej a medicínskej prípravy knižničných kádrov.

Publikácie:

- Bulletin Asociácie lekárskejších knižníc (Bulletin of the Medical Library Association) – štvrťročník,
- Spravodajca MLA (Directory of MLA) – každoročne,
- Novinky MLA (MLA news) – 10-krát ročne.

Internetová adresa: www.mlanet.org.

- **Výbor federálnych knižníc a informačných centier** (*Federal Library and Information Center Committee – FLICC*)

Bol založený roku 1965. Združuje vyše 1 000 predstaviteľov štátnych knižníc (Kongresovej, poľnohospodárskej, lekárskej) a tiež všetkých základných vládnych a mimovládnych orgánov spätých s informačnou obsluhou hlavných odvetví vedy, priemyslu a poľnohospodárstva, súdnych orgánov i ozbrojených síl USA.

Základné ciele a úlohy: vypracúvanie zdôvodnených odporúčaní pre vládnu politiku v oblasti knižničnej a informačnej činnosti, rozličných programov a procedúr pre vládne orgány, ktoré sú späté s knižnicami a informačnými centrami a zamerané na maximálne zvýšenie efektívnosti kapitálových vkladov a úrovne obsluhy používateľov, osobitná pozornosť sa venuje rozvoju Federálnej knižničnej a informačnej siete (Federal Library and Information Network – FedLine).

Publikácie:

- Výročná správa o federálnej informačnej politike (Annual FLICC forum on federal information policies),
- Technické poznámky FedLine (FedLine technical notes) – mesačník,
- Informačný bulletin FLICC (FLICC newsletter) – štvrťročník.

- **Americká spoločnosť pre informatiku** (*American Society for Information Science – ASIS*)

Založená roku 1937. Združuje vyše 3 800 členov, ktorí sa zaoberajú problémami informačnej teórie a praxe.

Základné ciele a úlohy: diskusia a analýza navrhovaných technických riešení a projektov v oblasti informačných sietí a systémov, vypracovanie celkovej stratégie a plánovania, koordinácie a integrácie informačnej činnosti a jej riadenia na odvetvovej, regionálnej a štátnej úrovni, vypracovanie štandardov a protokolov, príprava a zvyšovanie kvalifikácie kádrov.

Publikácie:

- Výročný prehľad informačnej vedy a technológie (Annual review of information science and technology),
- Bulletin Americkej spoločnosti pre informatiku (Bulletin of American Society for Information Science),
- Časopis Americkej spoločnosti pre informatiku (Journal of America Society for Information Science).

Internetová adresa: www.asis.org.

Na vydavateľské, knižnoobchodné, knižničné a bibliografické orgány a inštitúcie čoraz viac vplýva nielen nárast objemu spracovávaných informácií, ale aj ich stále rastúca diferenciacia tak z obsahového hľadiska, ako aj z hľadiska cieľov a metód spracovania. Tieto faktory vplývajú na zákonitý proces decentralizácie celého knižného priemyslu a špecializácie jeho obslužného vydavateľsko-informačného komplexu. Skúsenosti USA v danej oblasti sú typické a ukázkové pre organizačnú štruktúru knižničnej činnosti väčšiny rozvinutých západných krajín.

Temer každá asociácia odborníkov v oblasti knihovníctva si kladie nasledujúce hlavné úlohy: rozpracovanie stratégie rozvoja na základe krátkodobých a dlhodobých programov, zdokonaľovanie vydavateľských, bibliografických, knižničných a informačných služieb, prezentácia profesijných záujmov pred štátom a spoločnosťou a tiež na medzinárodnej úrovni, podpora výmeny informácií vo vnútri združení aj za ich hranicami, vydávanie špeciálnych periodických publikácií o teraz vykonávanej činnosti a výsledkoch vedeckých výskumov, zvyšovanie úrovne profesionálnej prípravy.

Existuje niekoľko základných modelov členstva v asociáciách. Jeden z nich predpokladá združenie predstaviteľov všetkých sfér knižničnej činnosti so zahrnutím skupín, ktoré majú rôznorodé profesionálne záujmy. Druhý model je založený na opačnom princípe, t. j. na úzkej špecializácii. Ostatné sú kompromisné. Takmer vo všetkých stanovách inštitúcií sa zakotvuje status mimovládnych profesijných spoločenských organizácií.

Skrátený preklad z ruského originálu Amerikanskije asociacii knižnikov (Bibliografija, 2003, n. 3, s. 54-67) vypracoval Ing. Ján Kurák.

Univerzitné knižnice USA a propagácia informačnej gramotnosti

T. V. Jeremenková

Otázky informačnej gramotnosti (information literacy) používateľov sú v strede pozornosti amerických akademických (vysokoškolských) a univerzitných knižníc. Ich aktuálnosť vzrástla najmä v posledných dvoch desaťročiach. Vysvetľuje sa to vplyvom súčasných informačných technológií.

Formulácia otázky informačnej gramotnosti

V roku 1989 bola v USA publikovaná správa Americkej asociácie knižníc (ALA) o informačnej gramotnosti, ktorá sa definuje ako schopnosť rozoznávať, kedy človek potrebuje informácie, vie ich nachádzať, hodnotiť a efektívne využívať.

V správe sa hovorí, že súčasný človek musí byť informačne gramotný, pretože to mu umožňuje prijímať efektívne rozhodnutia, zabezpečuje slobodu výberu a plnohodnotnú účasť na živote spoločnosti. Takisto ekonomická nezávislosť štátu a kvalita života jeho občanov začali závisieť od celoživotného vzdelávania, čo si vyžaduje nastoliť otázku informačnej gramotnosti v celonárodnom rozsahu. Zdôrazňuje sa priama súvislosť medzi informačnou gramotnosťou a vzdelaním a hovorí sa o potrebe nového modelu výučby založenej na informačných zdrojoch reálneho sveta, výučby založenej na informačných zdrojoch reálneho sveta, výučby aktívnej a integračnej. V odporúčaní výboru sa hovorí najmä o vytvorení koalície pre rozvoj informačnej gramotnosti pod egidou ALA a o začlenení oficiálne uznaných programov informačnej gramotnosti do školských a univerzitných učebných plánov.

Na podnet tejto správy sa roku 1990 vytvorilo Národné fórum informačnej gramotnosti, ktoré zahŕňa vyše 70 vzdelávacích, obchodných i vládnych organizácií uskutočňujúcich propagáciu informačnej gramotnosti v národnom aj medzinárodnom rozsahu a podporuje projekty v tejto sfére. Podobnú činnosť vykonáva aj Inštitút informačnej gramotnosti založený roku 1997. Sleduje tri základné ciele: učiť knihovníkov, ktorí pracujú s používateľmi; zostavovať programové materiály pre knižničných administrátorov o otázkach informačnej gramotnosti; podporovať iniciatívy v oblasti vysokoškolského vzdelávania.

V americkej knihovne je obsah termínu „informačná gramotnosť“ blízky pojmu „informačná kultúra“, ktorá sa definuje napr. ako „systematizovaný súbor poznatkov, schopností, návykov, ktorý zabezpečuje optimálne uskutočňovanie individuálnej informačnej činnosti...“ Prakticky to značí poznanie organizácie informačných procesov, ovládanie spôsobov vyhľadávania, zberu, spracovania, analýzy a syntézy informácií, schopnosť využívať technické prostriedky používané v informačnom procese.

Akademické knižnice USA sa otázkami informačnej gramotnosti používateľov inten-

zívne zaoberajú. Profesionálne asociácie akademických knižníc vyzbrojújú knihovníkov, ktorí sa zaoberajú výučbou používateľov, premyslenými odporúčaniami a štandardmi. V januári 2000 boli schválené štandardy informačnej gramotnosti navrhnuté pracovnou skupinou ACRL.

Programy informačnej gramotnosti používateľov v univerzitných knižniciach

V programoch informačnej gramotnosti rozpracovaných univerzitnými knižnicami sa vplyvom nových technológií čoraz viac presadzuje výučba využívania elektronických informačných zdrojov, spôsobov vyhľadávania údajov v internete a hodnotenia kvality informácií na webových stránkach. Tieto programy stimulujú vytváranie nových elektronických učební v knižniciach a menia úlohu knihovníka – čoraz väčšími mu pridelujú funkcie inštruktora, pedagóga, trénera. Tu možno poukázať na nasledujúce formy výučby, aktívne používané akademickými knižnicami pri výchove informačnej gramotnosti: interaktívne študijné programy prostredníctvom webových stránok; elektronické demonštrácie s praktickými úlohami; samostatné úlohy na využívanie e-zdrojov, tréningy na využívanie informačných zdrojov, orientované na obsah konkrétnych akademických kurzov, vypracúvané súčasne s prednášateľmi týchto kurzov a ponúkané na knižničnej webovej stránke; semináre/tréningy venované online katalógom, databázam a iným zdrojom pre študentov i prednášateľov; špeciálne učebné kurzy informačnej gramotnosti v rámci učebných plánov univerzít a prednášané knihovníkmi univerzitných knižníc.

Každá knižnica vyberá a používa tie formy, ktoré považuje za najefektívnejšie, zodpovedajúce konkrétnej situácii a okruhu používateľov. Hlavné miesto v programoch informačnej gramotnosti často zaujímajú špeciálne výučbové kurzy, ktoré sa stávajú súčasťou akademických programov univerzít a započítavajú sa študentom ako kreditné (určité množstvo kreditov je potrebné na získanie stupňa a diplomu).

Semináre o online zdrojoch pre študentov sú už celkom obvyklou prácou univerzitných knihovníkov. Vďaka pružnému rozpisu a premyslenému systému zápisu (v knižnici i na webovej stránke knižnice) sa také semináre podľa potreby opakujú.

Azda jedným z najjasnejších príkladov využitia súčasných informačných technológií vo vzdelávaní knižničných používateľov sú online semináre informačnej gramotnosti, ktorým hlavným cieľom je pomôcť samostatne zvládnuť návyky a zručnosti vo sfére informačnej gramotnosti. Zatiaľ však nie všetky podobné projekty sú skutočne efektívne – niektoré jednoducho ponúkajú študentom prečítať si, čo je to informačná gramotnosť, ale ju nerozvíjajú a netestujú. Za krok vpred v porovnaní s takými postupmi možno považovať programy, ktoré obsahujú metódy hodnotenia, ako študenti prečítaný text pochopili. Za najefektívnejší prístup sa pokladá taký online seminár, pri ktorom si študenti získané poznatky overujú v praxi.

Online semináre informačnej gramotnosti sú dostupné na webových stránkach mnohých univerzitných knižníc. V univerzitných knižniciach štátu Oregon existujú dva pro-

gramy: Library Research Process a Literature Review Tutorial. Prvý je určený študentom bakalárskeho štúdia a poskytuje krátky všeobecný úvod do základných metód výskumu za pomoci knižničných zdrojov a prostriedkov; druhý je adresovaný študentom magisterského štúdia a jeho úlohou je pomôcť pri dôležitých výskumoch, najmä vo sfére vzdelávania a sociálnych vied. Za určitý druh online seminárov o rozvoji informačnej gramotnosti možno považovať elektronické príručky k bázam dát, ktoré tiež vypracúvajú univerzitné knižnice.

Nová úloha knihovníka ako subjektu aktívnej výučby používateľov

Jedna z najdôležitejších zmien v nasmerovaní činnosti amerických univerzitných knižníc v súvislosti s rozvojom moderných technológií spočíva v uplatnení metodík a spôsobov aktívnej výučby používateľov. Hlavným princípom aktívnej výučby je orientácia na študujúceho. V minulosti bola bibliografická výučba často skoncentrovaná na osobu vyučujúceho a orientovaná na formu prednášky knihovníka, počas ktorej študenti počúvali a robili si poznámky. Teraz aktívna výučba vťahuje študentov do celého radu aktivít, ktoré ich nútia vysvetľovať, pýtať sa, analyzovať a osvojiť si nové poznatky a zručnosti.

V kontexte s reformovaním vzdelávania je aktuálna koncepcia tzv. momentu vhodného na výučbu (teachable moment). Moment vhodný na výučbu je optimálny najlepší čas, v ktorom je študujúci pripravený sa učiť, ale v určitých prípadoch aj jedine možný čas na uskutočnenie výučby. Súčasná univerzitná knižnica je miesto, kde také momenty, vyžadujúce zásah knihovníka najmä ako pedagóga, vznikajú veľmi často. Bádateľské potreby študentov sa stávajú čoraz „rafinovanejšími“ v zmysle využitia najnovších technických prostriedkov a elektronických zdrojov. Na univerzitných knihovníkov sa študenti zákonite pozerajú ako na expertov v používaní knižničných zdrojov. Na rozdiel od tradičných foriem výučby, orientovanej na to, aby sa študent naučil už teraz odpovedať na otázky, ktoré u neho možno vzniknú v budúcnosti, pri využití priaznivého momentu výučby knihovník vyzbrojuje študenta poznatkami a návykmi zviazanými s konkrétnou informačnou potrebou; o ich užitočnosti sa študujúci presvedča ihneď.

S rozšírením IT a nových foriem zdrojov študenti a prednášatelia častejšie prichádzajú do knižníc za pomocou, keďže každá nová databáza a každý nový elektronický zdroj rodí aj novú objednávku na výučbu. Jedným z najdôležitejších problémov spätých s rozvojom sieťových zdrojov internetu je problém naučiť študentov kriticky sa stavať k informáciám a vedieť ich vyhodnocovať. Súčasné akademické informačné prostredie je zaplnené rôznorodými zdrojmi netradičných formátov: vizuálnymi, audio-, multimedialnými, číselnými atď. Palma prvenstva nesporne prináleží zdrojom získavaným prostredníctvom internetu, preto sa na knihovníkov ako na subjekty výučby kladie úloha vyzbrojiť študentov systémom hodnotiacich kritérií a naučiť ich prekonávať ich slepú dôveru k zdroju.

Elektronické informácie podstatne menia očakávania a vnímanie študujúcich. Fenomén hypertextu, na ktorom je založené fungovanie celej „svetovej pavučiny“, od počiatku

predpokladá inú povahu styku autora elektronického dokumentu a jeho používateľa. V porovnaní s klasickým tlačeným textom je tento styk interaktívny a poskytuje používateľovi omnoho väčšie možnosti výberu a manipulácie s určitým objemom informácií ponúkaných na webe. Pre univerzitných knihovníkov to značí závažné zmeny v metodike i technike výučby používateľov a vo vytváraní prostredia vyhovujúceho takému interaktívnemu styku v samotnej knižnici. Vzniká tu vyššia súčinnosť knihovníkov s prednášateľmi ako dôsledok zmien vo výučbe používateľov. Mnohí knihovníci akademických knižníc pracujú v úzkom kontakte s prednášateľmi na vytváraní úloh pre študentov o využívaní a hodnotení informačných zdrojov. Narastá množstvo knižnicami ponúkaných kurzov a seminárov, ktoré sú podstatnou súčasťou iných univerzitných disciplín (course-related instruction), kde predmetom výučby sa stáva prehliadka a vyhľadávanie v zdrojoch príslušných kurzov. Prednášatelia a knihovníci často spolupracujú na projektoch spätých s dištančným vzdelávaním.

Menia sa požiadavky na obsah znalostí, ktorými musí disponovať súčasný knihovník, ak sa zaoberá výučbou informačnej gramotnosti. Súčasní univerzitní knihovníci potrebujú špeciálne vzdelávacie programy, ktoré im pomôžu nadobúdať znalosti nevyhnutné na vykonávanie cvičení pri výučbe informačnej gramotnosti. Znalosti, návyky a prístupy používané medzi stenami knihovníckych škôl sa preto musia podporovať a nepretržite obnovovať v rámci seriózných programov nepretržitého vzdelávania.

Skrátený preklad z ruského originálu Universitetskije biblioteki SŠA i propaganda informacionnoj gramotnosti (Bibliografija, 2003, n. 1, s. 118-123) spracoval Ing. Ján Kurák.

Klient v knižnici – náročná výzva

Marek Kuczkowski

Z marketingového hľadiska je potrebné rozšíriť doterajší pojem *čitateľ* a nahradiť ho pojmom *klient*. Vyplýva to nielen z terminológie využívanej v marketingu služieb, ale predovšetkým z čoraz širšieho záberu služieb poskytovaných knižnicami a zo zmeny v očakávaní klienta knižnice, čo vplýva na nevyhnutnosť rozpoznávať jeho potreby a čo najlepšie ich uspokojovať, ako aj zabezpečiť jeho promptnú a profesionálnu obsluhu.

Čoskoro ustúpi do zabudnutia vnímanie knižnice ako monopolu uspokojujúceho potreby používateľov informácií a úloha knižníc sa bude musieť podrobiť trhovému mechanizmu. Pri budovaní jej stratégie bude potrebné pamätať na jeden z podstatných prvkov, ktorým je koncepcia *obsluhy klienta* v chápaní organizácie služieb. A vari skutočne knižnice nič nepredávajú? Každý pracovník, s ktorým sa klient stretáva, chce či nechce, jednako „predáva“ obraz svojej knižnice. Akonáhle existuje klient, o ktorého práve sa uchádzame, narastá naše uvedomenie si, že sme inštitúciou, ktorá je tu predovšetkým preňho, a tak treba pamätať na to, že všetci pracovníci knižnice budujú dennodenne jej *trhový obraz*. Každý pracovník vytvára a posilňuje v očiach klientov a

prostredia určitú predstavu o službách knižnice. Dôležitá nie je natoľko faktická vedomosť o knižnici v mysli klienta, ako skôr jeho predstava o jej možnostiach, službách, ktoré poskytuje, jeho pocity a názory vyplývajúce z vlastnej skúsenosti, ako aj cenné ohlasy získané od iných. Je to práve subjektívny názor na kvalitu služieb našej knižnice, ktorý vytvára jej trhový obraz.

V čom spočíva kvalita služby v knižnici? Určite je to: neomylnosť, rýchlosť jej zabezpečenia, dôveryhodnosť (odbornosť inštitúcie a kompetentnosť pracovníkov), individuálny prístup pri obsluhu každého klienta a hmatateľnosť. Ak budú takéto služby, potom budeme mať do činenia so spokojnosťou klienta. *Spokojnosť klienta*, to je predsa stav psychický, ktorý pociťuje pri využívaní knižničnej služby. Uspokojenie vyplýva zo stupňa zhody očakávaní s fakticky poskytnutými hodnotami. Navyše v momente, keď kvalita služby bude náležite vysoká a dôjde k prekročeniu očakávaní, začína sa vytvárať lojalnosť klienta. A mať lojalných a verných klientov je snom všetkých firiem na trhu. Ak sa nám teraz zdá, že knižnica sa tejto trhovej hry sotva dotýka, tak zajtra si môžeme byť istí, že sa ocitneme v hlbokých vodách. Pamätajme si, že najskôr budujeme dôveru v človeka a potom v knižnicu. Klient najskôr dôveruje radám poskytovaným pracovníkom, potom verí v priaznivé vzťahy s inštitúciou ako celkom. Je to pracovník, kto bude vierohodné vzťahy medzi ním a klientom. V čom spočíva táto vierohodnosť?

1. Klient sám najčastejšie nedokáže vyriešiť svoje problémy a na to potrebuje pracovníkov knižnice.
2. Aby mal klient úžitok z knižničnej služby, je odkázaný na jej pracovníka.

Keď s ním pracovník nadviaže dobré vzťahy, tak klient uverí, že to, čo hovorí a robí, je správne. Preto je pracovník zodpovedný za vytvorenie klímy vierohodnosti a vzájomnej dôvery, zodpovednosti a dokonca priazne medzi ním a klientom. A každá firma, každá inštitúcia si musí položiť otázku, aký je jej prínos do miestneho, štátneho či svetového spoločenstva a zároveň pre ľudí. A z hľadiska individuálneho, čo ja ako predstaviteľ tejto organizácie dávam ľuďom?

V súčasnosti o hodnote služby rozhoduje klient a nie jej poskytovateľ. To klient vytvára mienku o inštitúcii, podniku. Sú to klienti, ktorí vedia, ako vyzerajú služby na najvyššej úrovni, determinujú normy, ako postupovať. Je len jedna podmienka – treba sa ich opýtať, aký je štandard ich očakávaní. Vlastne obsluha klienta, ten individuálny kontakt s druhým človekom je taktiež služba poskytovaná klientovi. Každá chyba v kontakte, nepotrebná bariéra je vnímaná veľmi emocionálne a veľmi osobne.

Existuje veľa prekážok v kontakte, a to tak v komunikácii verbálnej, ako aj neverbálnej. *Neverbálny spôsob vyjadrovania*, t. j. mimika tváre, pohyby nášho tela a pod., je často nedoceňovaným faktorom komunikácie. Každý, kto sa len trochu zamýšľal nad touto témou, hodnotí neverbálny výraz ako prameň prostriedkov slúžiaci na lepšie vzájomné porozumenie.

Je najvyšší čas, aby sa klient ocitol v centre záujmu. A vari chce tak veľa? Chce, aby sa s ním milo zaobchádzalo, chce cítiť starostlivosť, chce byť akceptovaný ako človek.

Žiada sa mu dialóg, chce byť niekým, kto deliac sa o svoje skúsenosti spoluvytvára inštitúciu svojimi aktuálnymi potrebami. Chce byť tým, kto berie a zároveň dáva.

Je veľmi dôležité, aby si každý pracovník, ktorý prichádza do kontaktu s klientom v knižnici, odpovedal na otázky:

1. Ako som pripravený na túto prácu?
2. Mám zodpovedajúce komunikačné schopnosti?
3. Sú pre mňa kontakty s inými ľuďmi výzvou? Rozvíjajú ma?

Požadované schopnosti potrebné v kontakte s ľuďmi sú *osobné danosti* (25 %) – t. j. interpersonálna komunikácia, aktívne načúvanie, argumentovanie, kladenie otázok, autoprezentácia a cieľový jazyk, *profesionálne znalosti* (25 %) – t. j. znalosť disciplíny, poskytovanie vhodných knižničných služieb, profesionálna činnosť na svojom pracovisku a vykonávanie pracovných povinností, *vlastná pripravenosť* (50 %) – t. j. viera v seba, optimizmus, vytrvalosť, nadšenie, pružnosť a motivácia.

Ak si však inštitúcia vytýči ambiciózne ciele a neurobí včas nič pre to, aby ich pracovníci akceptovali, aby sa s nimi stotožnili, dosiahne málo. Je zrejmé, že ciele musia byť zamerané pre každého pracovníka, a treba si povedať, že jednotlivec nič nedosiahne. Tu je potrebný systém, projekt, ktorý zaangažuje všetkých.

Častokrát si povieme, že ako pokojne by mohol človek pracovať, keby nebolo tých klientov. Prichádzajú a prekážajú. Navyše sú čoraz náročnejší, vrtkaví, nedôverčiví, bývajú zdrojom stresu. Takto niekedy sami sebe prejavujeme svoj súcit. Treba sa na to však pozrieť z inej strany – klient je predsa našim zdrojom energie, zdroj bežných informácií, príčina satisfakcie za vlastný rozvoj.

To si však žiada zmenu, najskôr v spôsobe myslenia, potom v spôsobe činnosti. Zmena býva sprevádzaná odmietaním, obavami, vyžaduje iniciatívu... Je ťažké dostať sa z rutiny.

A čím začať pri zlepšovaní kvality služieb? Predovšetkým treba začať *myslieť ako klient*. Predstaviť si, že som to ja – pracovník knižnice, ktorý sa ocitnem v úlohe používateľa. Čo ma dráždi, čo uspokojuje? Ako by som sa cítil, keby som počul ten tón?

A čo potom? Potom je *samoohodnotenie svojich osobných a spoločenských kompetencií*, ako aj *motivácia*.

Treba si tiež položiť otázku, nakoľko ma zaujímajú iní ľudia. Či sa snažím pochopiť ich hľadisko. Vlastne *empatia* umožňuje pochopiť potreby iných, vzbudzuje chuť pomôcť a usmerniť ich.

Nevcítim sa do polohy iného človeka, ak mu nebudem *aktívne načúvať*. To je hlavná schopnosť človeka v kontakte s inými ľuďmi. Načúvať niekomu, to znamená venovať mu svoj čas, náležite oceniť človeka a posúdiť jeho problém.

A veľmi dôležitá schopnosť nevyhnutná v dobrej komunikácii je schopnosť klásť otázky,

predovšetkým v prvej fáze kontaktu v záujme poznania jeho záujmov, čiže čo chce alebo čo nechce.

Knihovníci ešte nepociťujú na svojich pleciach dych *konkurencie*. *Sluší sa im to žičiť, ale... konkurencia* je potrebná pre profesionálne zdravie, neprekáža a dobre chápaná skôr napomáha rozvoj, búra skostnatené štruktúry, nabáda k úsiliu, je výzvou. Vari nie je namieste si predstaviť, ako by sa museli knižnice činiť vo svete trhovej konkurencie? Hra na trhu sa točí okolo priazne klientov. A trh nie je z gummy.

Dôležitý je tiež prvý dojem, ktorý sa utvára v prvej minúte kontaktu. Prvý dojem sa opiera o výzor, vzhľad a prenáša sa na všetko, aj na inštitúciu, ktorú reprezentuje.

Dokonca ak sme zaujatí inými záležitosťami a *autoprezentácia* nie je našim hlavným cieľom, predsa len by nám malo záležať na tom, aby nás prostredie nevnímalo ako nekompetentných, arogantných či nepripravených.

Knižnica, ako aj každý iný subjekt, sa riadi štandardmi pri zaobchádzaní s klientmi, ktoré nepodliehajú diskusii a sú zakotvené v postupoch, ktoré musia dodržiavať všetci, bez ohľadu na postavenie. Požiadavka postupovať v súlade so štandardmi sa musí stať samozrejmosťou, trvale zakotvenou v organizačnej kultúre, musí sa pravidelne hodnotiť, stať sa základom odmeňovania, postupu, či predmetom nepretržitých školení a tréningov.

Nežiaduce návyky možno zmeniť na iné. Možno zmeniť vžitý, negatívny spôsob myslenia na iný. Uplatňovanie nových zvyklostí, to je proces, ktorý musíme nejaký čas kontrolovať, avšak po vytrvalých pokusoch dosiahneme stav nevedomelej kompetentnosti, čiže skutočne nahradíme staré návyky novými. Nezabúdajme však na jedno. Nestačí vedieť „čo a ako“, treba ešte chcieť, mať motív, osobný motív na zavádzanie zmien. Najdôležitejšie je aj tak to, či každá nová znalosť zvýši moju hodnotu. A pokiaľ by nebola vysoká, vždy môže byť ešte vyššia.

Výtah z poľského originálu Klinet w bibliotece – trudne wyzwanie? (EBIB, Biuletyn Informacyjny Bibliotekarzy, 2003, <http://ebib.oss.wroc.pl/matkonf/torun/Kuczkowski.php>) pripravila PhDr. Ľ. Fordinálová.

JUBILANTI

Jubilantka PhDr. Marta Ehnová

Predstavovať knihovníckej verejnosti PhDr. Martu Ehnovú určite nie je potrebné. Počas dlhých rokov s ňou prišli do kontaktu, či už osobného na pracovisku, alebo na rôznych knihovníckych podujatiach, resp. prostredníctvom svojich uverejňovaných článkov, mnohí z tejto branže. Na to, aby som vám ju dnes pripomenula, mám dva dôvody: jej okrúhle jubileum a odchod do dôchodku.

Narodila sa 4. januára 1944 v Kalnej nad Hronom v Levickom okrese. Tu začala navštevovať základnú školu a strednú školu (SVŠ), ktorú ukončila v Leviciach. Katedru knihovníckych a vedeckých informácií, dnes Katedru knižničnej a informačnej vedy pri FiF UK v Bratislave, ukončila v roku 1967. Ako mladučka absolventka nastúpila do odborového informačného strediska pri generálnom riaditeľstve Slovenskej polygrafie ako referentka VTEI. Od roku 1972 pracovala 2 roky v informačnom stredisku Výskumného ústavu ekonomiky poľnohospodárstva a výživy ako odborná pracovníčka a súčasne začala navštevovať štvorsemestrálne postgraduálne štúdium informatiky na KKVI, ktoré úspešne ukončila záverečnou skúškou v júni 1975.

Medzitým – v roku 1974 – nastúpila do Slovenskej technickej knižnice, dnešného Centra vedecko-technických informácií SR, ktorému ostala verná až do svojho odchodu do dôchodku, teda do konca decembra 2003. Tu pôsobila najprv ako klasifikátorka v oddelení spracovania knižného fondu v rámci odboru tvorby fondov. V roku 1979 sa stala vedúcou oddelenia spracovania knižného fondu a novovytvoreného Strediska pre selekčné jazyky na Slovensku. Pracovala aj ako členka skupiny expertov pre budovanie

súboru selekčných jazykov medzinárodného systému vedeckých a technických informácií pri MCVTI v Moskve. Od toho času až do roku 1992 bola aj členkou Ústrednej klasifikačnej komisie a Ústrednej normalizačnej komisie pre knihovníctvo a bibliografiu a VTEI pri ÚVTEI v Prahe.

Roku 1990 bola poverená riadením metodického odboru, premenovaného od roku 1992 na odbor rozvoja knižničných činností a od roku 1998 na odbor edičný a propagačný. Počas svojho pôsobenia v rôznych zodpovedných funkciách a pracovných oblastiach neustále dokazovala svoju odbornú vyspelosť, profesionálnosť, koncepcnosť a organizačné schopnosti. V jej odbore vznikol aj časopis *IT/lib*. Informačné technológie a knižnice, ktorý sa stal vyhľadávaným vysoko odborným periodikom slovenskej knihovníckej verejnosti. Od jeho vzniku ho viedla ako zodpovedná redaktorka.

Pár strohých slov, pár holých faktov zo života našej kolegyne. Čo všetko sa za tým skrýva? Veľa úsilia, mravčej práce, ktorú vždy zvládala aj napriek svojim zdravotným problémom, na ktoré sa nikdy nestáždžovala. Vždy usmiata, veselá, plná optimizmu, plná zaujímavých nápadov. Nesmierne obetavá, ľudská, so srdcom na pravom mieste. Jej podriadení si ju vážili a napriek jej kamarátskemu vystupovaniu mali voči nej rešpekt. Vedela vytvárať príjemné pracovné ovzdušie, v ktorom dokázala odviesť kusisko práce. Neľahkú riadiacu prácu dokázala vždy zvládnuť s nadhľadom a diplomaciou. Škoda, rozhodla sa túto kapitolu svojho života zatvoriť. Jej miesto nezostalo prázdne, no napriek tomu bude nám kolegom, ktorí sme s ňou dlhé roky spolupracovali, chýbať.

Zostáva nám teda zaželať jej k okrúhlemu jubileu a odchodu do dôchodku ešte dlhé roky života, veľa zdravia, rodinnej pohody a aby si aj do budúcnosti zachovala svoj optimizmus, ktorý jej pomôže prekonávať životné prekážky. Za jej prácu nielen v našej organizácii, ale i v oblasti knihovníctva na Slovensku jej patrí hlboký obdiv i slová uznania.

A. L.